

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VII Istungjärg, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 05.03.2018, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:10 Arupärimine vanemaealiste tööhõive kohta (nr 412)
2. 16:11 Arupärimine tervisekeskuste investeeringutoetuste kohta (nr 413)
3. 17:14 Arupärimine mahepõllumajanduse kohta (nr 418)
4. 18:04 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu VII istungjärgu 7. töönädala esmaspäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Andres Herkel, palun!

15:00 Andres Herkel

Härra esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Mul on hea meel anda Vabaerakonna fraktsiooni nimel üle kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse täiendamise seaduse eelnõu. Me tahame ühele paragrahvile, see on § 28, lisada kaks uut lõiget. Esiteks, et valla- ja linnavalitsus, kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutus ning ametiasutuse hallatav asutus ei või osta avalikke vahendeid kasutades ajakirjanduslikke saateid ja tasulisi artikleid. See oleks esimene uus lõige. Ning teine: valla- ja linnavalitsus, kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutus ning ametiasutuse hallatav asutus ei või osta reklaami, mis väljub kohalikule omavalitsusele seadusega pandud teavitamise ja kohaliku elu korraldamise ülesannetest. Sellele lühikesele eelnõule lisandub veel seletuskiri. Me mõtlesime üsna kaua aega, mida me peame selle PBK-ga peale hakkama. Mida me peame tegema olukorras, kus meie kõigi raha kasutatakse täiesti ebaotstarbekalt, võimaldades ka korrupsiooni ja mõjutades rahvusvahelisi suhteid? Jõudsime järeldusele, et üks, mida seadusandja teha saab, on muuta kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimist nii, et säärane taunitav tegevus oleks välistatud. Avaliku raha eest saadete ja tasuliste artiklite ostmine ei kuulu kuidagi omavalitsuse tuumikfunktsioonide hulka, samas ei piiraks meie pakutud muudatus omavalitsuste üldist vabadust. Aitäh!

15:02 Esimees Eiki Nestor

Yoko Alender, palun!

15:02 Yoko Alender

Austatud esimees! Head kolleegid! Esitame arupärimise Narva linna riigigümnaasiumi rajamise kohta ja eksperimentide kohta vene emakeelega laste hariduse korralduses. 24. mail 2016 allkirjastasid toonane haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi ning Narva linnapea Tarmo Tammiste ühiste kavatsuste kokkuleppe, millega väljendati kindlat tahet asutada Narva linnas kaks riigigümnaasiumi. Riigigümnaasiumide loomine võimaldab teatavasti riigi investeeringute toel parandada õpilaste õppetingimusi ja jätab samal ajal linnale rohkem võimalusi kulutada raha ka põhikoolide õppekeskkonna parandamiseks. Muu hulgas tähendab see ka riigi suuremat kohalolekut Narvas. Aastal 2016 kavandati Narva kahte riigigümnaasiumi kokku 900 õppekohaga. Kokkulepe oli, et linnavalitsus korraldab riigigümnaasiumide tegevuse alustamise ajaks oma üldhariduskoolid ümber põhikoolideks ja aastaks 2021 on Narvas kaks riigigümnaasiumi. Narva kui ühe suurima Eesti linna õpilased vääriavad kaasaegset õpikeskkonda ja mitmekülgseid võimalusi oma annete arendamiseks kodulinnas. Jüri Ratase

valitsusest kahjuks ei ole tulnud uudiseid Narva riigigümnaasiumide kohta. Samuti tekitab muret, et oleme kuulnud pealinnas Keskerakonna juhitud hariduskorralduslikest eksperimentidest, mis puudutavad just vene emakeelega lapsi.

Seetõttu küsime haridus- ja teadusministrilt selgitust, miks on Jüri Ratase valitsus peatanud Narva riigigümnaasiumide rajamise protsessi, mida riik ja linn koos alustasid. Kas valitsus ja haridusminister on vastu koolivõrgureformile ja lastele ning noortele võrdsete võimaluste pakkumisele? Samuti soovime teada, mida arvab haridusminister erakonnakaaslaste eksperimentidest Tallinnas, seda just hariduslikust aspektist hinnates. Nagu me teame, inimarengu aruandes on soovitatud üle minna ühtsele Eesti haridussüsteemile. Kas minister toetab seda? Aitäh!

15:04 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

15:05 Raivo Põldaru

Hea Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Mul on üle anda seitsme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni liikme arupärimine tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovskile. See puudutab kindlustusmeditsiini kehtimist Eestis. Nimelt märgime, et Eestis rikutakse kindlustusmeditsiini printsiipi, mille kohaselt raviteenuste rahastamine lähtub kindlustatute huvidest. Pigem kasutatakse n-ö riigihaiqlates ravikindlustuse raha vaatamata kehtivale raviteenuste hinnakirjale ebaproportsionaalselt suurteks investeeringuteks, mille lõppeesmärk, tänapäevane ravi ja diagnoosimine jääb paraku raviautuste suurte võlgade tõttu nii Põlvamaa kui ka Hiiumaa, aga aasta lõpus ka nii Tallinna kui ka Tartu elanikele kättesaamatuks. Ebaproportsionaalselt suure ravikindlustussumma kasutamise kohta investeeringuteks on meil ministrile viis küsimust. Aitäh!

15:06 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse esindajana Heili Tõnisson, palun!

15:06 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kuus seaduseelnõu. Esiteks, Kaitseväe seaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, Kaitseväe korralduse seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnimetatud kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kaitseminister Jüri Luik. Kolmandaks, alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Toomas Tõniste. Neljandaks, töölepingu seaduse ning perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Viiendaks, küberturvalisuse seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust ettevõtlus- ja infotehnoloogiainister Urve Palo. Ja kuuendaks, kinnisasja avalikes huvides omandamise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja taristuminister Kadri Simson. Aitäh!

15:08 Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud seitse eelnõu ja kaks arupärimist. Toimetame nendega kodu- ja töökorra seaduse alusel. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogu istungil on 85 Riigikogu liiget.

Päevakorra kinnitamine. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu VII istungjärgu 7. tööpäeva päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt oli 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:10 Arupärimine vanemaealiste tööhõive kohta (nr 412)

15:10 Esimees Eiki Nestor

Läheme päevakorra juurde. Esimene arupärimine, mille on esitanud Andres Herkel, Jüri Adams, Monika Haukanõmm, Krista Aru, Külliki Kübarsepp, Artur Talvik ja Ain Lutsepp. Arupärijate nimel Andres Herkel, palun!

15:10 Andres Herkel

Härra esimees! Austatud kolleegid! Austatud peaminister! Tõepoolest, Vabaerakonna saadikud on 18. jaanuaril esitanud peaministrile arupärimise teemal, mis meie arvates on äärmiselt oluline, pidades silmas Eesti tulevikku ja arengut meie ees seisvatel kümnenditel. See, et töökäte arv Eestis väheneb ja ka rahvaarv näitab kahanemise tendentsi, on üldteada tõsiasi, aga sellega kaasneb ka see, et lähimatel kümnenditel Eesti rahvastik oluliselt vananeb.

Mida sellises olukorras teha? Tendentsi on tavaliselt küll negatiivseks peetud, aga rahvastikuteadlased võtavad seda enamasti kiretult protsessina, mis ühiskonna nüüdisajastumisega paratamatult kaasas käib. Ja ega selle negatiivsuse üle kurtmine meid praeguses olukorras kõige paremini edasi ei viigi. Kõige paremini viib edasi see, kui meie inimesed elavad tervemat elu ja on võimelised tööturul kauem vastu pidama, kui meie ühiskond on suuteline vanemaealiste tööhõive paremini tagama.

Siit edasi vaadates jõuame kindlasti ka küsimuseni, kas millalgi peab pensioniiga veelgi tõstma. Või kui mitte seda, siis vähemalt tagama, et inimestel, kes on pensioniikka jõudnud, oleks piisav ja jõukohane rakendus. See eeldab töö paindlikumat korraldamist, et ka väheneva töövõime korral oleks inimestele jõukohane töö siiski tagatud. Meie arvates nendele küsimustele vastamine on meie ühiskonna jaoks palju olulisem ja palju edasiviivam kui tööjõu sissetoomine, millest mõnikord räägitakse – tihti just asjast huvitatud ettevõtjate surve. Ma arvan, et see lahendus tekitaks pikas vaates ühiskonnas suuri probleeme, nagu me mitmel pool Lääne-Euroopas oleme juba näinud. Palju tähtsam on see, kuidas me oma olemasolevat potentsiaali suudame mõistlikult rakendada.

Ja kui veel midagi sissejuhatavalt öelda, siis märgin, et tööealiste inimeste osakaal – pean silmas vanust 20–64 aastat – on meil praegu 61%, aga võib ennustada, et 2050. aastate lõpuks langeb see juba alla 50%. Nende arvude vastu on meil väga raske midagi ette võtta, küll aga oleme seisukohal, et riik suudab astuda samme, mis tagaksid vanemaealiste parema töövõime. Meie homme arutlusteema on hoolduskindlustus, aga sama oluline on teha kõik, et inimesed, kes suudavad töötada, saaksid töötada. Seega on meil terve rida küsimusi peaministrile. Milliseid seadusandlikke muudatusi on kavas teha tööseadustikus, et luua vanematele inimestele paremad võimalused osalise tööajaga töötada? Millised sammud on kavas, muutmaks seadusi, et vanemad inimesed oleksid rohkem huvitatud lisatööde tegemisest? Kas tööturul esineb ealist diskrimineerimist ja kui esineb, siis millisel kujul? Me oleme selle kohta signaale saanud, aga me ei ole päris kindlad, kas need on ka statistiliselt kinnitatavad. Ning kindlasti tuleb töötada selles suunas, et vanemaealised oleksid tööturul tervitatud. Mida on kavas muuta Eesti Töötukassa töökorralduses, et vanemaealisi paremini hõivata? Jne. Meil on kokku viis küsimust. Aitäh!

15:15 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas. Palun!

15:15 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Väga auväärt Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Kõigepealt soovin tänada Vabaerakonna fraktsiooni selle väga olulise teema tõstatamise eest!

Kui lubate, siis sissejuhatuseks mõni sõna. Kõigepealt: see, mida arupärijate esindaja oma tutvustuses ütles, vastab tõele. Meie rahvastik on praegu – ma rõhutan, praegu – kahanemas ning ka vananemas. Loodame, et need tendentsid muutuvad. Vabariigi Valitsus võtab neid arenguid äärmiselt tõsiselt. Me oleme põhjalikult arutanud nii rahvastiku- kui ka pensionipoliitikat. Et Eesti inimeste täisväärtuslikult elatud aastate arv kasvaks, arstiabi kättesaadavus paraneks ning tervishoiusüsteem oleks jätkusuutlikum, lisatakse aastatel 2018–2021 haigekassa eelarvele üle 220 miljoni euro aastas ning edaspidi ligi 100 miljonit eurot aastas. Oleme suurendanud lasterikka pere toetust ning vaatame üle vanemahüvitise süsteemi, et muuta tööturule naasmise võimalused paindlikumaks. Ei tohi olla nii, et see oleks sanktsioneeritud mingisuguste sissetulekute täieliku kadumisega. Me tahame täiendavalt

toetada lastega peresid, sh loomulikult noori vanemaid. Viime ka ellu pensionireformi, et parandada vanemaealiste toimetulekut ning pakkuda neile paindliku pensionisüsteemi abil enam motivatsiooni tööl käia. 2017. aasta sügisel maksti esimest korda toetust üksi elavatele pensionäridele. Kavatsime ka edaspidi pöörata rahvastikuküsimustele suurt tähelepanu. Ma väga loodan ja tegelikult usun, et saame seejuures loota kõikide Riigikogu liikmete ja erakondade konstruktiivsele koostööle.

Teie arupärimise teravik on suunatud vanemaealiste tööhõivele. Enne küsimustele vastamist toon välja mõningad arvud. Kindlasti on alati võimalik teha asju paremini – paremini, kui need arvud näitavad –, aga tuleb tõdeda, et Eesti on vanemaealiste tööhõive poolest Euroopas esirinnas. 65–74-aastastest inimestest töötab meil veidi üle neljandiku, samas kui Euroopa Liidus keskmiselt töötab selles vanuserühmas kõigest üks kümnendik inimestest. Ka 55–64-aastaste inimeste tööhõive on Eestis suur: selles vanuserühmas on tööl käijaid 67,7%. Kui me võrdleme Euroopa Liidu keskmise näitajaga, siis see on 57,5%. Vaid kolmes Euroopa Liidu liikmesriigis on olukord parem kui meil. See näitab ühelt poolt, et Eesti tööandjad hindavad vanemaealisi kõrgelt ning rakendavad nende teadmisi ja kogemusi meelsasti. Teiselt poolt viitab see Eesti vanemaealiste väga suurele motivatsioonile, teotahtele ja soovile ennast rakendada. Mõistagi ei tähenda see, et riik ei peaks pingutama, loomaks eakatele tööturul paremaid võimalusi. Meil on pikk tee minna, sest näiteks Lõuna-Koreas, Jaapanis, Islandil ja Uus-Meremaal on olukord parem. Islandil töötavad ligi pooled pensioniealised. Ja ma arvan, et see on kasulik kõigile: see on kasulik inimestele endile, tööandjatele ja loomulikult ka riigile.

Nüüd küsimused. Number üks: "Milliseid seadusandlikke muudatusi on kavas teha tööseadusandluses, et luua vanematele inimestele paremad võimalused osalise tööajaga töötamiseks?" Vabariigi Valitsus kavatses suurendada töösuhetes paindlikkust töö tegemise aja ja koha osas. Muudatuste tulemusena loodetakse tuua tööturule inimesi, kes eelistavad suuremat võimalust valida töö tegemise aega, väiksemat töökoormust või võimalust teha tööd näiteks kaugtööna ehk siis kodus. Need muudatused soodustavad kõikide inimeste osajaga töötamist ning on seejuures kindlasti abiks ka vanemaealistele. Muidugi tuleb parandada inimeste teadmisi soodustustest, mis toetavad eakate osakoormusega töötamist. Näiteks kui üldjuhul peavad tööandjad ka osajaga töötaja eest maksma sotsiaalmaksu vähemalt 155 eurot ja 10 senti kuus, siis pensionäride puhul makstakse sotsiaalmaksu tegelikult makstud töötasult, isegi kui sotsiaalmaks jääb alla selle summa. See erand toetab eakate osajaga töötamist, kuid pahatihti lihtsalt ei olda selle infoga kursis.

Teine küsimus: "Millised sammud on kavas, et muuta seadusi (riikliku pensionikindlustuse seadust, tulumaksuseadust jne), et vanemad inimesed oleksid rohkem huvitatud lisatööde tegemisest?"

Vanemate inimeste töömotivatsiooni suurendamiseks kavatses Vabariigi Valitsus ellu viia pensionireformi. Selle raames tehakse ettepanek kehtestada paindlik pensioniiga: inimesed saavad ise valida endale sobiva pensionile mineku aja. Oluline on, et paindlikku pensioni makstakse ka töötamise korral. Praegu ennetähtaegset vanaduspensionit töötamise ajal ei maksta, mistõttu paljud eakad loobuvad töötamisest. Samuti võib pensionäre innustada tööl käima see, et paindlikku pensioni on võimalik võtta välja osaliselt või lükata selle saamine edasi. See võimaldab töötavatel pensionäridel koguda suuremat pensioni ajaks, mil nad enam töötada ei soovi.

Kolmas küsimus: "Mida on kavas ette võtta ealise diskrimineerimise vastu tööjõuturul?" Ma soovin tähelepanu juhtida, et vanemaealiste tööturul diskrimineerimine on võrdse kohtlemise seadusega juba praegu keelatud. Seaduse nõuete täitmist jälgib soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, kelle poole saavad inimesed diskrimineerimise kahtluse korral arvamuse saamiseks pöörduda. Võrdse kohtlemise nõude rikkumisel on inimesel õigus kohtu või töövaidluskomisjoni kaudu nõuda talle tekitatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist. Täiendavalt võideldakse ebavõrdse kohtlemisega kogu avalikkusele ning sihtrühmadele suunatud teavitustegevusega. Nii tõstetakse teadlikkust inimõigustest, võrdse kohtlemise põhimõttest, ebavõrdse kohtlemise tagajärgedest, õiguste kaitse võimalusest, aga ka kõikjale ligipääsemise olulisusest. Sedagi on vaja, et toetada vanemaealiste tööturul osalemist.

Ealise diskrimineerimise vähendamiseks tööturul tegeldakse aktiivselt ka tööandjate teadlikkuse ja tegutsemisvalmiduse ning -oskuste parandamisega. Sel aastal antakse näiteks välja esimesed mitmekesisuse märgised, et erinevusi väärtustavaid tööandjaid esile tuua. Need antakse 21. märtsil toimival mitmekesisuse märgise konverentsil välja vähemalt 15 organisatsioonile. Konverentsi keskne teema on just töötajate vanus. Nii avaliku kui ka erasektori näidete põhjal kavatsetakse arutleda selle üle, kuidas saada üle stereotüüpidest, mis on seotud nii vanemaealiste kui ka noortega. Selgitatakse, millist kasu erinevas vanuses töötajad organisatsioonile toovad.

Neljas küsimus: "Mida on kavas muuta Eesti Töötukassa töökorralduses, et ka vanemad tööotsijad, sealhulgas pensioniealised, saaksid sealt juurde kindlustunnet ja reaalseid võimalusi endale töise rakenduse leidmiseks?" Eesti Töötukassa pakub Euroopa Sotsiaalfondi vahendite toel kõiki tööturuteenuseid ka pensioniealistele. See võimaldab vanematelgi inimestel täiendada oma oskusi ning leida endale just sobiv töö. Mõistagi tuleb siiski pidevalt jälgida, et Eesti Töötukassa osutaks teenuseid hästi ja inimsõbralikult, suurendades kõikide tööotsijate kindlustunnet.

Viimane küsimus, nr 5: "Kuidas arendada ettevõtluse tugistruktuuride meetmeid nii, et ettevõtjad pööraksid rohkem tähelepanu oma inimestele, sealhulgas eakamate potentsiaalile, mitte ei otsiks tööjõupuudusele leevendust kõigepealt sisserändes kolmandatest riikidest?" See viimane küsimus puudutab ehk eelkõige Eesti ettevõtjate soovi sisserändekvooti suurendada, aga ma väga loodan, et ettevõtjad tahavad siiski ka meie eakamate potentsiaali rakendada. Ma kasutangi võimalust, et kaitsta neid ettevõtteid ja neid ettevõtlusorganisatsioone, kes tegelikult loovad neid võimalusi. Ja neid on Eestis väga palju. Nii et aitäh Eesti ettevõtjatele! Eesti tööhõive määr on üks Euroopa kõrgeimaid: kõikidest 20–64-aastastest inimestest on meil hõivatud ligemale 78,5%. Nagu ma varem ütlesin, on Eesti Euroopas esirinnas ka vanemaealiste tööhõive poolest. Nii pole põhjust arvata, et Eesti ettevõtjad ei soovi kasutada kogu meie tööjõudu. See polekski väheneva rahvaarvu tingimustes võimalik. Kindlasti peab riik töödandjaid kõige ohustatumate gruppide hõivamisel palju aitama, aga minu meelest ei ole praegu põhjust ettevõtjaid kritiseerida. Vastupidi, neid tuleb toetada. Aitäh! Olen muidugi nõus vastama lisaküsimustele.

15:27 Esimees Eiki Nestor

Küsimused peaministrile. Andres Herkel, palun!

15:27 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra peaminister! Te rääkisite paindlikest töösuhetest ja osaajaga töötamisest. Sellega seoses tuleb mulle meelde, et Vabaerakond on kaks korda selle koosseisu jooksul esitanud ühe eelnõu ettepaneku tegemise kohta Vabariigi Valitsusele. Jutt on olnud üleminekust töötasu tunnipõhisele arvestusele, mis aitaks olulisel määral niisugust paindlikkust tagada. Kummalgi korral pole see ettepanek siin saalis toetust leidnud. Kas ma teen teie jutust õige järelduse, et praegune valitsus oleks valmis seda uuendust rakendama? See aitaks kindlasti kaasa suuremale naiste ja vanemaealiste tööhõivele ning maal elavate inimeste tööhõivele, mis on kõige raskem probleem. Sama ettepanek sisaldub ka vabaühenduse Kuldliiga ettepanekutes Eesti Koostöö Kogule. Kas te olete Kuldliiga tehtud ettepanekutega kursis ja kui olete, siis kuidas te nendesse suhtute?

15:28 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kui me hakkame pihta regionaalsest aspektist, mida te nimetasite, siis vastab tõele, et erinevus tööhõives on üle Eesti mitukümmend protsenti. Kui võrrelda vanemaealiste tööhõivet Põhja-Eestis, mille näitaja on 62,5%, ja Kirde-Eestis, kus see on 46,6%, siis vahe on märgatav. Nii et igal juhul sellele tuleb tähelepanu pöörata.

Kui rääkida vanemaealiste suuremast kaasamisest tööturule ja tööjõuturule, siis minu arvates me peame lähtuma sellest, millised sammud peaksid inimesi motiveerima tööd jätkama. Ma tulen kohe ka töötasu tunnipõhise arvestuse juurde, aga kõigepealt räägin suhtumisest. Ma mäletan, et mõni koosseis tagasi oli siin saalis arutusel selline otsus, et teatud vanusest avalik-õigusliku ülikooli rektoriks kandideerida ei tohi. Mul on hea meel, et see piirang võeti ühel hetkel maha. Minu meelest signaal, mis selle piiranguga ühiskonnale anti, oli väga vale. Nagu ma juba oma vastustes ütlesin, süsteem peab olema paindlik: on hea, kui inimesed saavad ise valida, millal nad pensionile lähevad. See on ääretult tähtis, ääretult oluline!

Ma tõin ka välja, et kui tegu on mis tahes reformiga, mis puudutab ka eakaid inimesi, siis me peame alati silmas pidama, mis mõju on sellel reformil tööjõuturule. Te olete paar korda viidanud töötasu tunnipõhisele arvestusele ja soovite teada, kas valitsus võiks seda toetada. Mul ei ole tõesti ühtegi arvutust selle kohta ja ma ei saa kohe öelda, et see ei ole õige, see on vale. Aga minu meelest selle üle võiks arutada. Eriti selles valguses, et me läheme vastu uuele pensionisüsteemile. Seda reformi praegu valmistatakse ette ja tänavu esimese kvartali lõpus või teise kvartali alguses peaks valitsus sellega välja tulema ja selle ka Riigikogu poole teele saatma. Ma juba rääkisin ennetähtaegselt vanaduspensionist. Minu meelest praegune süsteem, mille kohaselt seda pensioni koos palgaga ei maksta ja tuleb valida

emb-kumb, tuleks ära kaotada. See kindlasti tõstaks motivatsiooni. Samuti on tähtis osaajaga töötamise soodustamine, mis peaks tähendama otseselt seda, et tööandjal peaks tulevikus olema mugavam ja ka odavam palgata inimesi ka osaajaga tööle.

Nii et kõiki neid ideid, mis te välja tõite, ma kaaluksin hoolega, ma neid päevakorralt maha ei võtaks. Mis puutub Kuldlüiga ettepanekutesse, siis nende kohta ma ei ole küll valmis teile vastust andma.

15:31 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

15:31 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Hea peaminister! Oli juttu, et tulevikus pensionisüsteem ilmselt võimaldab pensioni saades töötada ja samal ajal ka oma pensioni suurendada. Mis te arvate, kas selline meede võiks mõjuda mitte ainult praegustele noortele, vaid juba lähemal ajal innustada ka enam pensionäre tööle?

15:32 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma arvan, et selle küsimuse esitamine on väga õige. Loomulikult me peame mõtlema ka praeguste eakate elu parandamisele. Küllap me suudame teha pensionireformi, aga uuele pensionisüsteemile üleminek võtab aega üle 10 aasta, võib-olla 15 aastat. Nii tekibki küsimus, mis on siis need meetmed, mida saab kohe pensionäride huvides rakendada. See on väga õige! Mida kiiremini me suudame edasi liikuda, mida võimekamad me rahaliselt oleme, seda parem.

Väita, et uue pensionisüsteemi lõplik rakendus tuleb kahe või kolme või nelja aasta pärast – noh, see jutt siin Riigikogu kõnetoolis ei oleks õige. Aga see, et üleminek hakkab lähima kahe-kolme aasta jooksul, kui Riigikogu seda õigeks peab ja selle seaduse vastu võtab, võiks küll võimalik olla. Mida praegustele eakatele konkreetset öelda? Vahest seda, et meil on seadusesse sisse kirjutatud indekseerimine. See on punkt üks. Kas tegu on 7,6%-ga või mingi muu protsendiga, see oleneb meie riigi rahandus- ja majandustulemustest. Tänavu aprillis me lähme vastu pensionide 7,6%-lisele tõusule. Nüüd punkt kaks. Me ikka võrdleme oma pensionisüsteemi teiste Euroopa riikide omadega. Mina isiklikult tunnetan ja küllap seda tunnetab ka enamik riigikogulasi, et seda süsteemi Eesti muutma ei hakka. Kui sa oled pensionär ja su sissetuleku moodustavad nii palk kui pension, siis oleks halb, kui sa ühel hetkel pead valima tööl käimisest või pensionist loobumise vahel. Usun, et see mitte kunagi Eestis tööle ei hakka. Tõsi, mõnes riigis see nii ju on, aga Eestis saavad eakad mõlemat, nii pensioni kui ka palka.

Ma ei tea, kas te oma küsimust esitades pidasite silmas ka seda tausta või mitte, aga kui me vaatame keskmist vanaduspension ja suhtelise vaesuse määra, siis ilmneb suur probleem. Kahjuks tuleb nentida, et suhtelise vaesuse määr praegu on suurem kui keskmine vanaduspension. See vahe on umbes 50, 60 või 70 eurot. Ma arvan, et seda vahet tuleb muuta ja sellega ei saa, nagu te oma küsimust esitades ka ütlesite, oodata, kuni järgmine põlvkond läheb pensionile. See, kuidas aidata praegusi eakaid, on minu arvates üks debatiteemasid enne järgmisi Riigikogu valimisi. On huvitav, kuidas eri erakonnad seda lahendust näevad: mis võiks olla katteallikad ja milline võiks üldse kogu süsteem olla. Ma arvan, et on õige selle üle järgmise 12 kuu jooksul debateerida. Aitäh!

15:35 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

15:35 Monika Haukanõmm

Täna, härra esimees! Lugupeetud peaminister! Minu küsimus puudutab ealist diskrimineerimist. Te ütlesite, et võrdse kohtlemise seadus keelab ealise diskrimineerimise töökohal. See on tõsi. Samas, ega sellest probleemist väga palju ei räägita. Vanemaealised siiski tunnetavad, et nad ei ole samal positsioonil kui nooremad. Selle kohta ei ole meil ka väga palju statistikat ega uurimusi. Meie kolmas küsimus puudutaski seda teemat. Võib-olla ma ei olnud küllalt tähelepanelik, ent ma ei pannud tähele, kas te tõite välja statistikat, kui palju on vanemad inimesed ealist diskrimineerimist tööturul kogenud.

Küsimuse teine pool puudutab voliniku võimekust neid pöördumisi menetleda. Teadupärast on voliniku rahalised ja inimressursid väga piiratud. Ja arvestades vananevat ühiskonda, võib ennustada, et nende pöördumiste arv suureneb. Kas need ressursid on piisavad?

15:36 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Väga lühidalt vastates: muidugi ma arvan, et ealine diskrimineerimine on tegelikult probleem. Samas ma ei toonud välja ühtegi sellekohast näitajat, ühtegi protsenti. Seda statistikat meil väga ei olegi. Te küsite, kas raha nappus on probleem. Eks me elame alati piiratud rahaliste ressursside tingimustes. See, kas sel teemal ettepanekutega tullakse riigi eelarvestrateegiat ja riigieelarvet arutades välja, on just praegu valitsuse läbirääkimistel selgumas. Ma loodan, et aprilli lõpus saab teile konkreetset öelda, mida selles valdkonnas ette nähakse.

Nüüd, ma ei tea, kas sõna "diskrimineerimine" kasutada on kõige õigem. Eakamad saavad ju vabalt tööjõuturule tulla. Minu meelest on ühiskonna suhtumine ikkagi tugevasti paremaks muutunud ja on hakatud arvama, et elukogemus on tegelikult väga suur väärtus. Ja elukogemus on, midagi ei ole teha, just vanematel inimestel. Ma tõin enne näiteks ühe väga kõrge avaliku ametipositsiooni. Jah, Eesti ühiskonnas veel 10–12 aastat tagasi oli see, kui sa said näiteks 63 või 65 aastat vanaks, väga halb signaal. Piir oli ees. Aga sõltumata sellest, kas inimene on rektor, professor, õpetaja, postiljon või kraavihall – kõik sõltub sellest, missugune on tema töötahe, missugused on tema teadmised. Tõsi, väga palju sõltub ka sellest, missugune on inimese tervis, kas ta ikka suudab oma tööd teha. Nii et tuleb arvestada mitmesuguseid tegureid, et eakamat inimest tööjõuturul hoida.

Nüüd edasi, teie kolmas küsimus. Mida ma sellele vastates ütlesin? Ma ütlesin seda, et tänavu antakse välja esimesed mitmekesisuse märgised. Me ei saa kõikjale tõmmata võrdusmärke – me teame, et halb ligipääs paljudele töökohtadele on üsna sageli probleem. Ja mis siin salata, see on tihtilugu probleem ka vanematele inimestele, kes ei tea, mismoodi ühele või teisele asutusele ligi pääseb. Ja sellele tähelepanu pöörata on väga õige.

Mõni aeg tagasi tunnustati üht suurt ettevõtet selle eest, et juhtkond on oluliselt suurendanud vanuses 55+ naisterahvaste töölevõtmist. Ma arvan, et see on positiivne näide ühiskonna muutunud suhtumisest. Kui vaadata eri riike, siis ma ütlesin enne sissejuhatuses, et näiteks Islandil töötavad ligi pooled pensionialised. Minu meelest peaks Eesti ka selle poole püüdlema, mitte arvama, et me oleme nüüd Euroopa Liidus esirinnas ja sellega on töö tehtud. On tehtud uuringuid, mille kohaselt esmane ajend tööle edasi jääda ei ole fiskaalne tegur. Põhiline on see, mida te ka oma küsimuses märkisite: nimelt ühiskonna suhtumine. Ja minu meelest Eestis on ühiskonna suhtumine paranemas. Me teame palju inimesi, kes on vanemad kui 63 või 65 aastat ja ometi täis tahet edasi töötada, anda oma panus. See suund on igal juhul positiivne.

15:40 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

15:40 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Tööturu paindlikumaks muutmisel on väga olulised kaugtöö rakendamise võimalused. Kui oluliseks teie peate kaugtöö rakendamise võimalust? Teiseks: kas meie seadused vajavad selles mõttes mingit muutmist ja kui vajavad, siis kas sellega tegeldakse?

15:41 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Pean seda väga oluliseks. Arvan ka, et see fookus peaks järjest rohkem tavaliseks saama ka avalikus sektoris. Meil on erasektoris päris palju kaugtööd ja eks me ikka kuule, et inimesed töötavad oma kodukontoris, aga minu meelest see ei ole üldse mingi patt, kui pakume sellist võimalust avalikus sektoris. Kas kaugtööd tehakse kolm päeva nädalas, neli päeva nädalas või üks päev nädalas, see on läbirääkimiste küsimus.

Kas selleks on midagi vaja seadusandlikult reguleerida? Minu meelest on asi päris palju ka tahtes kaugtööd soodustada ja mitte nõuda näiteks, et koosolekutel peame kõik laua taga olema. Kindlasti on nõupidamisi, kus on vaja, et inimene oleks füüsiliselt kohal, aga kasutades oma riigi digitaalseid võimalusi peaksime kaugtööd soodustama järjest rohkem. Tõsi, digitaalsed lahendused meie kõige kaugematel äärealadel veel kuigi hästi ei tööta. Seetõttu oleme ette näinud tagada ka nn viimasel miilil parem, kiirem internetiühendus. Ma väga toetan seda.

Seega, ka avalikus sektoris peaks seda suunda järjest rohkem hoidma. Minu arvates see ei ole üldse mitte halb, kui inimene saab, ma ei tea, 30%, 40%, 60% oma tööst ära teha kodus ja seeläbi ehk ka oma perega keskustest väljaspool elada.

15:42 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

15:42 Urmas Kruuse

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Väga lugupeetud peaminister! Eakate tööhõive on kindlasti ka strateegiliselt väga oluline, kui arvestada Eesti riigi demograafilist situatsiooni. Paraku kohati jääb mulje, et teie sõnu ei saa väga siiraks pidada. Milles küsimus on? Võtame praegu töötavad pensionärid: oh imet, selgub selline asi, et valitsusliikmed kaotavad kuus natuke üle paarikümne euro, aga nii mõnigi töötav pensionär peab loobuma ligi 90 eurost. Kas teie arvates on see loogiline? Ja miks komisjon pidurdab Reformierakonna sellesisulise eelnõu menetlemist, kuigi see võiks teatud küsimuse lahendada? Olgem ausad, selles situatsioonis, kus riik vajab toimekaid käsi, on pensionäride sissetulekute täiendav maksustamine, eriti võrreldes valitsusliikmete omaga, täiesti lubamatu.

15:43 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh selle küsimuse eest! Eks ma eeldasin, et niisugune küsimus selle debati ajal tuleb. Ja on väga hea, et te seda küsite. Minu meelest on kõige parem, kui me võtame välja Sotsiaalkindlustusameti andmed, mis ütlevad seda, et suure tõenäosusega tulumaksuvaba miinimumiga seotud reformist võidab ca 154 000 pensionäri, see on 42,6%. Neil tõuseb pension kuni 16,8 eurot. Sotsiaalkindlustusameti prognoosi kohaselt jääb 51%-l pensionäridest netopension samaks, ja – nüüd tuleb see, millele teie rõhute – vaid 6,45% on esialgsel hinnangutel pensionäre, kes peavad riigikassasse rohkem maksma.

Nii et kui vastata faktidele toetudes, siis võib öelda, et tulumaksuvaba miinimumiga seotud reformist, mida te ründate, tegelikult enamik võidab ja see peaks tähendama, et enamik peaks soovima teha rohkem töötunde, peaks soovima teha rohkem tööd. See statistika viitab sellele. Aga lõplikud andmed, kui paljud sissetulekus võrreldes eelmise aastaga kaotavad või võidavad, me saame tuleval aastal märtsi esimesel poolel. Palganäitajad ja kõik need tulumaksuvaba miinimumi avaldused alles tulevad ja nende kokkuarvestamine võtab riigil natuke aega. Aga ma kinnitan vastuseks seda, et enamik sellest reformist võidab.

Nüüd, kas reform võiks olla selline, et keegi ei kaotaks, et poleks ka seda 6,45%? Eks selle poole tasub alati püüelda, aga kas see on mõeldav, on iseküsimus. Praegu me ei maksusta inimesi selles mõttes erinevalt, et on üks tulumaksuvaba miinimumi määr, mis on 500 eurot. Ma arvan, et ka see on oluline. Lisaks tuleb seda küsimust käsitleda tervikuna. Väga paljud sellest 6,45%-st töötavad kas meditsiinis, haridusvaldkonnas või kultuurivaldkonnas ja usutavasti te olete nõus, et üks valitsuse prioriteete on olnud haridustöötajate palga tõus koolides. Ka tahame omavalitsustele kaasa aidata, et seda teha lasteaedadeski. Samuti on meie eesmärk kultuuritöötajate palga tõus. Ma vist ei eksi, kui ma ütlen, et palga alammäär kultuurivaldkonnas tõuseb tänavu sama kõrgele, kui on haridusvaldkonnas: 1150 eurot. See on minu meelest oluline tõus, eelmise aastaga võrreldes kasvab palk üle 300 euro. Lisaks peame loomulikult silmas meditsiini- või, ütleme, haiglate personali palku. Nii et pilti tuleb tervikuna vaadata. Need palgatõusud kindlasti kompenseerivad seda kaotust, millele te viitasite oma küsimuses.

15:46 Esimees Eiki Nestor

Artur Talvik, palun!

15:46 Artur Talvik

Aitäh, hea esimees! Lugupeetud peaminister! Kui suur on peaministri büroo töötajate keskmine vanus? Kas te oskate seda umbkaudu öelda? Kas teil on positiivseid näiteid Riigikantseleist või eraldi peaministri büroost, et teil on tõesti tööl selliseid väarikas eas olevaid inimesi?

15:47 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ei, ma ei oska seda öelda. Kui te küsite Riigikantselei personali või eraldi peaministri büroo personali keskmist vanust, siis ma tõesti ei oska seda hoobilt öelda. Kas mul on endal mingeid kogemusi

sellest valdkonnast? Kui tohib, ma alustan siit majast, Riigikogu Kantseleist. Kui mul oli au siin 2007. aastal tööle hakata, siis järgnenud kümne aasta jooksul oli väga pikalt minu nõunik pensionieas olev härra. Ta sai oma tööga väga hästi hakkama ja ma pidasin tast väga lugu, et ta suutis iga päev oma panuse anda. Üks teine isiklik kogemus on mul oma perekonnast. Minu eeskujud, minu mõlemad vanemad on töötanud väga kaua, nad oleksid saanud palju varem pensionile jääda. Nad on oma valdkonda palju panustanud. Peaministri büroo keskmise vanuse ma loomulikult arvestan välja ja saadan tulemuse teile. See on matemaatiline tehe. Kas Riigikantseleis töötab inimesi – ma saan aru, et küsimuse sisu oli ka see –, kes on juba pensionieas? Kindlasti töötab. Selle protsendi võin teile ka saata.

15:48 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

15:48 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav peaminister! Ma tulen korra veel töötukassa temaatika juurde. Te kinnitasite arupärijatele vastates, et kõiki, ka pensioniealisi koheldakse töötukassas võrdselt. Aga ma küsin natukene laiemalt. Te rääkisite kavandatavast pensionireformist ja mulle tundus, et te olete selle üle uhke. Kas te töötukassa senise rolli ja tegevusega olete täiesti rahul või on valitsusel ka selles osas mingeid reformi- või lihtsalt edendamise plaane? Töötukassa töö on kahtlemata tulemusi, aga oleme ausad, sinna on kulunud ka sadu miljoneid Euroopa raha, nii et need tulemused on saavutatud väga suure summa abil. Kas on mingid võimalused töötukassat sisuliselt arendada? Võib-olla muuta see hoopis tööametiks, mis palju laiemale kontingendile abi osutab?

15:49 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kui küsimus on selles, kas praegu tehtavast piisab, siis kui me räägime, ma ei tea, karjäärinõustamisest, kui me räägime erinevatest koolitustest, kui me räägime kõige elementaarsemast ehk CV koostamisest, kui me räägime praktikavõimalustest, siis ma usun, et töötukassa saab Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid kasutades neid teenuseid kindlasti rohkem ja paremini, kvaliteetsemalt pakkuda. Seda kindlasti! Pensionireformi kavas, mida ma kirjeldasin ja mis peaks lähinädalatel valitsuse lauale tulema, on usutavasti paindlikkus oluline eesmärk, et inimesed tõesti saaksid ise valida, millal nad jäävad pensionile ja millal lõpetavad töötamise. Ma arvan, et selline paindlikkus peaks olema sinna igal juhul sisse kirjutatud. Loomulikult pean ma seda õigeks.

15:50 Esimees Eiki Nestor

Rohkem peaministrile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Monika Haukanõmm, palun!

15:51 Monika Haukanõmm

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud peaminister Ratas ja Riigikogu liikmed! Alustan oma väikest kokkuvõtet sellest arutelust sõnadega, mis öeldi umbes aasta aega tagasi siinsamas Riigikogus ühel olulisel seminaril, mille korraldas Praxis ja kus tutvustati üleeuroopalise projekti MOPACT tulemusi. Seal öeldi väga selgelt: Eesti vananeb vanamoodsalt. See on väga tõsine teema, sest samal ajal meie räägime sellest, et me vananeme siin Eestis hoopis aktiivselt ja väga väärikalt. Need kaks asja on omavahel seega vastuolus. Peaminister Ratas loetles vastamist alustades ja enne küsimuste juurde minemist mitmesuguseid samme, mis on viimasel ajal astutud. Ma ootasin huviga, millal ta jõuab vanemaealistega seotud tegevusteni. Äramärkimist leidsid lasterikka pere toetus, vanemahüvitise süsteemi paindlikumaks muutmine, üksikvanema ja üksi elava pensionäri toetus. Märkimist leidsid ka pensionireform ja paindlikkus pensionile mineku üle otsustamisel ning haigekassa rahastamine. Need kaks viimast on loomulikult omavahel seotud.

Kui me peame oluliseks, et Eesti ei vananeks vanamoodsalt, siis oleks vaja hoopis laiemat ja kompaktsemat käsitlust. Sest kui me tahame rääkida aktiivsena vananemisest, siis oleks vaja lähtuda neljast väga olulisest lähtekohast, millest esimene on just nimelt töötamine ja tööhõive. Teiseks on ühiskondlik aktiivsus, tervis ja isiklik toimetulek ning sotsiaalne aktiivsus ja kõike seda soodustav elukeskkond, mis meid ümbritseb. Tõsi, me teame – see on kinnistunud iga eestlase teadvusesse –, et Eesti on vananeva elanikkonnaga riik ja et meil on sellega probleeme. See on justkui mantra, millega me

alustame kõiki diskussioone ja millega me õigustame mingeid ebaproportsionaalseid otsuseid. Tõsi on ka see, et Euroopa Liidu riikide seas, kui me vaatame ükskõik millist vanemaealiste gruppi, me oleme esikolmikus. Samas mingitelt teistelt näitajatelt me enam nii head ei ole. Ühiskondlikult aktiivsusest oleme 25. kohal, tervise ja toimetuleku poolest 20. kohal, sotsiaalse aktiivsuse poolest 23. kohal. Seega saame siinkohal teha lihtsa järelduse: jah, meie eakad töötavad oma eakaaslastest Euroopas tunduvalt kauem. Ja kui peaminister tegi sellest järelduse, et tööandjad hindavad väga kõrgelt meie vanemaealisi ja vanemaealised on motiveeritud, siis see on tõsi, aga teisalt on meie pensionärid ka sunnitud tunduvalt kauem töötama, et ära elada. Nad käivad tööl vaatamata sellele, et tervis on halb, et meie töötingimused ei pruugi vanemaealistele sobida ja et maksupoliitilised muudatused viimasel ajal ei soodusta seda. Ka pole piisavalt paindlikke töövorme.

Veel on ilmnenud, et kahjuks me ei kasuta ära vanemaealiste inimeste hariduslikku potentsiaali. Nad töötavad tunduvalt alla oma võimete, sest nooremad on justkui targemad, kiiremad jne. Teiste sõnadega me viskame väga kergekäeliselt üle parda inimesi, kellel on olemas oskused, tahe ja valmisolek panustada, pelgalt selle fakti tõttu, et nad on ületanud 50 aasta maagilise piiri. Selleks et seda potentsiaali tööturul siiski paremini ära kasutada ja rakendada kogu elanikkond ühiskonnale kasuliku vankri ette, on vaja muuta üldist suhtumist vanemaealistesse: koorma asemel tuleb neis näha võimalust. Selleks on oluliselt vaja tõsta ka meie ettevõtete personalijuhtide teadlikkust ning samuti poliitikute oma. Palun lisaiega!

15:55 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega, palun!

15:55 Monika Haukanõmm

Aitäh! Samamoodi on vaja muuta seadusi. Täna me ei kuulnud väga palju algatustest, mis tooksid kaasa seadusandlikke muudatusi ja toetaksid vanemaealiste tööturul osalemist. Eestis on üsna vähe kasutatud üht terminit, millest mujal Euroopas juba räägitakse: see on "vanusejuhtimine töökohal", mis hõlmab endas elukestvat õpet, karjääri kujundamist, terviseedendust, töötervishoidu, töötingimuste kohandamist ning paindlikku töölt lahkumist ja pensionile siirdumist. Seega hõlmab see kõiki neidsamu teemasid, aga väga kontsentreeritult ja vanemaealisi silmas pidades.

Vanemaealiste diskrimineerimine tööturul on Eestis igapäevane probleem, aga me ei pööra sellele tegelikult tähelepanu. Meil ei ole selle kohta isegi statistikat, nagu me just kuulsime. Kui meil ei ole aga andmeid, millele tugineda, siis kuidas me saame otsuseid teha?

Selleks et muutuda nn vanamoodsalt vananevast riigist – mida iseloomustab passiivselt lähenemine, et maksame pensioni, ja ongi justkui kõik – kaasaegselt vananevaks, on vaja teha väga palju. Esiteks, elukestva õppe toetamine. Kui me vaatame, mis toimub, siis vahe nende noorte ja vanemaealiste vahel, kes osalevad elukestvas õppes, ei vähene Eestis, vaid hoopis suureneb. Õppesse tuleb tuua rohkem inimesekesksust, et me õpetaksime vanemaealisi just nende vajadustest lähtuvalt. Edasi: maksupoliitilised soodustingimused, osaajaga töötamise soodustamine, paindlikud töövormid, sh võimalus valida tööaega ja töö tegemise kohta. Selles osas on meil väga palju õppida Põhjamaadest. Kahjuks on paindlikud töövormid Eestis kättesaadavad vaid kõrgharidusega ja juhirollis olevatele inimestele, kuid vajaksid seda hoopis vanemaealised või hoolduskoormuse või tervisekahjustusega inimesed. Põhjuseks on tihti keskastme juhi madal teadlikkus juhtimisest, sest hinnatakse aega, mitte tulemust.

Viimasena tooksin välja töötamise kui karistamise lõpetamise. Viimasel ajal tunnevad vanemaealised järjest enam, et võib-olla tuleks töötamise asemel hoopis puhkamisele mõelda. Peaminister ütles, et asju saab alati teha paremini. Sellega tuleb vägagi nõus olla. Loodan väga, me jõuame sõnadelt tegudele ning valitsus hakkab neid teemasid palju rohkem teadvustama, kui ta on seda siiani teinud. Aitäh!

15:58 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

15:59 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud kolleegid! On olemas kõigile kindlasti tuttav lugu sellest, kuidas kolm pimedat inimest toodi looma juurde, keda nad kunagi polnud näinud ja keda neile polnud ka kirjeldatud. Ja neil paluti selgitada, milline loom see elevant on. Üks pime võttis sabast kinni ja ütles, et elevant on nagu nõor, teine võttis jalast kinni ja ütles, et elevant on nagu kolonn, kolmas võttis kinni londist ja ütles, et elevant on nagu madu. Mulle tundub, et praegune arutelu on keskendunud kas londile või sabale.

Aga miks ma siia pulti tulin? Sest peaminister nimetas oma kõnes, et keskmiselt Euroopa Liidus töötab 10% pensioniikka jõudnud inimesi – loodan, et ma ei eksi – ja Eestis töötab iga neljas ehk 25%. Kui keegi küsib, kas see on hea, siis see on muidugi hea selles mõttes, et inimestel, kes soovivad töötada, säärane võimalus on, aga ma siiski ei oleks nii optimistlik, et asi on just nimelt selles.

Selle probleemi puhul on kaks kontrollsõna: üks on pensioni suurus ja teine on iive. Kui palju me kavatsime arendada tööhõivet pensionäride hulgas, teades, et nende pension on selline, nagu see praegu on? Kuidas muutuks pensionäride soov töötada peale seda, kui pensionid rohkem kasvaks? Seda ei tea, seda uuringut pole tehtud. Ja teine pool samast probleemist. Teate, kunagi olid aastad – need olid aastad 1889 ja 1990, kui ma eksi –, kui Eestis sündis 25 000 last ja isegi rohkem. Pärast läks see järsult alla ja üheksakümnendate keskpaiku langes isegi 12 000-ni ja veidi sellest allapoolegi. Paar aastat olid sellised. Pärast vanemapalga käivitamist stabiliseerus sündimus umbes 14 000 lapse tasemel.

Kas me arutame ikka seda põhilist probleemi? Tegelikult on Eesti elanikkond viimase veerandsajandiga vähenenud 20%. Seda me teame. See tähendab, et isegi kui olukord oleks stabiilne olnud, peaks meil iga aasta sündima 20 000 last. Need on inimesed, kes 20 aasta pärast tulevad tööturule, kes hakkavad materiaalseid väärtusi tootma, tänu kellele püsib sotsiaalsüsteem. Miks meil sünnib nii vähe lapsi? Miks ei ole neid vähemalt 20 000? Kas probleem laheneb, kui 100% pensionäre käib töö? Kas te näete sellist lahendust tulevikuks? Kas see on positiivne lahendus? Kas ei peaks vaatama sellele probleemile ka teiselt poolt ja nägema kogu pilti tervikuna? Meil on vaja luua sellised tingimused, et noored naised sünnitaks, et lapsi oleks keskmiselt isegi mitte 2,2, vaid lausa 3. On vaja luua süsteem, mis soodustab laste sündimist, mitte vanurite töötamist. Nii et ma ütleks, et teatud mõttes oli meeldiv kuulata nii küsimusi kui ka vastuseid neile, aga ma arvan, et see on olnud väga ühepoolne vaade sellele probleemile, mis meil tööturul praegu ja ka tulevikus on. Aitäh!

16:03 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

16:03 Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud kolleegid! Austatud peaminister! Härra Stalnuhhiinile kõigepealt nii palju, et me räägime siin tegelikult earühmast 55+. Me ei räägi kindlasti mitte sellest, et kõik elu lõpuni töötavad, et inimesed töötavad ka siis, kui selleks tervist enam ei ole. Aga mulle tundub, et see, mida teie siin visandasite, kaldub pisut soovmõtlemise valda. Midagi teha ei ole, rahvastiku arengu näitajad on meil just sellised. Ja isegi kui me oleme lähimatel kümnenditel oma rahvastiku taastootmises edukamad, kui praegused märgid näitavad, isegi kui meil läheb väga hästi – elanikkonna vananemise probleemist me ei pääse. Ja selle tõttu on vanemaealiste tööhõive äärmiselt oluline.

Nüüd, peaministrit tahan ma väga tänada sellel teemal kaasamõtlemise eest. Aga mulle tundub, et me läheneme sellele probleemile mentaalselt mõnes mõttes erinevalt. Ilmselt sellel on, midagi teha ei ole, parteipoliitiline tagapõhi. Keskerakonna koolkond lihtsalt on selline, et lepib õpitud abitusega ühiskonnas ja arvab, et hädas olevaid inimesi tuleb aidata sellega, et toetusi muudkui tõsta. See kõik on ka oluline. Aga käesolev arupärimine on esitatud pigem eesmärgiga küsida, kuidas teha nii, et ühiskonnas oleks maksimaalselt iseendaga toime tulevaid inimesi ja et nad suudaksid seda võimalikult kõrge eani. See on küsimuste peamine fookus. Ja tegelikult kõik need asjad, mis kaasnevad jutuks olnud töötavate pensionäride olukorra halvendamisega, tegelikult tõmbavad ju seda motivatsiooni alla.

Nüüd, peaminister ütles, et ta ei ole kursis ettepanekutega, mis härra Altosaar ja Kuldliiga on koostöö kogule teinud, et vanemaealiste tööhõivet parandada. Ma arvan, et tasub lugeda. Need kümme ettepanekut on kindlasti hea alus, et selleteemalist diskussiooni ühiskonnas kõrgemale tasemele viia ja seda üldse käigus hoida, et me jõuaksime ka lahendusteni. Minu meelest on väga märgiline ettepanek, et töötukassa tegevus võiks olla ümber korraldatud nii, et me nimetaksime selle üldse tööametiks, kus

arvestataks kõigi tööhuviliste inimeste oskusi, võimeid ja motivatsiooni sõltumata nende east. Eakate vähenevad füüsilised võimed võivad olla kompenseeritud mingite muude omadustega, mida noorematel ei ole ja mis on väga väärtuslikud. Ta räägib siin ka ettevõtluse probleemist ning eraldi *start-up*-meetmetest inimestele vanuses 55+. Kindlasti omaette teema on see, kuidas hoida inimesi ettevõtluse juures, et nad selle kaudu väljundeid otsiksid.

Peaministri büroo personali keskmise vanuse kohta ei oska ka mina midagi öelda. Ja ma arvan, et keskmine vanus on isegi teisejärguline küsimus. Aga ma olen tähele pannud, et kõik inimkooslused ehk kollektiivid, kus vanuseline diversiteet on võimalikult suur, on tegelikult loomungulisemad. Ehk siis, kui ühes kollektiivis on 60-aastaseid ja ka alla 30-aastaseid, siis see kindlasti aitab laiema pildi tekkele kaasa. Üks ettepanek oli kaotada sotsiaalmaksu kuupõhine arvestus, sellest oli täna juba juttu.

Ja lõpuks: härra peaminister, ma arvan, et te lubate endale saata need kümnekond ettepanekut. Ma loen siit välja ühe väga huvitava väite – ma ei hinda, kas see on õige või mitte. Nimelt, erinevalt tehnoloogilistest uuendustest on sotsiaalseid ja poliitilisi uuendusi paremini valmis ellu viima ja ellu kutsuma vanemaealised. Seetõttu ma palun hoolikalt tähele panna neid seadusandlikke algatusi, mis Vabaerakonna fraktsioon on täna küll puuduva Jüri Adamsi eestvõtmisel siin saalis teie ette toonud. On väga kahju, et neid siin juba kolme aasta jooksul ei ole arvestatud. Aitäh!

16:08 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem läbirääkimissoovi, peaministril on. Palun, peaminister Jüri Ratas!

16:08 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Ma tulin siia kõnetooli seoses viimase sõnavõtuga. Ma tahtsin tänada. See on suurepärane, kui te, härra Herkel, ütlete, et need olid päris head vastused, ja siis tuleb väike mõttepaus ning järgneb jutt nagu ikka, et Keskerakond jne. Hea, et täna Venemaad sisse ei toodud. Ma olen täheldanud, et teie ja nüüd juba ka teiste erakondade esindajate retoorikas nimetatakse ikka Venemaad. Aga see selleks.

Ma tegelikult arvan, et teema on väga oluline, ja ma ei öelnud arupärimisele vastates niisama suusoojaks, et ma tänan Vabaerakonda ja teie fraktsiooni liikmeid selle tõstatamise eest. Ma tõesti arvan, et see on oluline teema. Aga ma ei tea, kust kohast te küll võtate, et Keskerakond näeb olukorda nii ja Vabaerakond näeb naa. Seda, kas anda õng ja panna õnge otsa ka kala või mitte, või teha mingisuguseid muudatusi – ma arvan, neid ei peaks vastandama. Härra Põldaru küsis, mida siis tuleb teha. Ma ütlesin oma vastuses, et Eestis on suur probleem see, et suhtelise vaesuse määra ja keskmise vanaduspensioni vahel on käärid. Me võime ju öelda, et töötage veel, et me ei paranda seda olukorda, et me ei anna seda piltlikult öeldes õnge ja kala. Nad saavad ju hakkama ka praegu, kuigi elavad alla suhtelise vaesuse piiri, saades iga kuu 60–70 eurot sellest vähem. Ju saab ka nii hakkama, aga ma arvan, sel moel hakkamasaamine ei ole mõistlik. See hakkab tervisele, kui toit ei ole normaalne, kui elukorraldus ja elutingimused ei ole normaalsed, kui elu ei saa nautida, käies näiteks kultuuriüritustel, jne. Minu meelest see ei ole valdkond, mille puhul saab öelda, et näe, üks erakond teeb nii ja teine naa. Vastupidi, see on valdkond, mille arendamisel me peaksime leidma ühisosa, sest see on nii oluline valdkond.

Praegu on Eesti ettevõtlus- ja üldse majandusmaastikul tööjõuturg kõige probleemsem tegur. Loomulikult on suurepärane, kui me suudame ka vanemaid inimesi, kes siin Eestimaal on, rohkem tööjõuturule kaasata ja oma suhtumist eakatesse muuta. Ma märkisin teile, et uus pensionisüsteem peaks olema paindlikum. Aga kindlasti see peab ette nägema, et kui inimene läheb pensionile ja käib edasi tööl, siis talt mingit liiki pensioni ära ei võeta.

Minu meelest on need konkreetsed asjad, mille üle me saame koos mõelda. Ma tõesti tahtsin teid kiita, mitte öelda midagi "aga" sõna järele. Vastupidi: veel kord aitäh Vabaerakonnale!

16:11 Esimees Eiki Nestor

Suurima heameelega lõpetan arutelu selle päevakorrapunkti teemal.

16:11 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmise arupärimise on esitanud Artur Talvik, Andres Herkel, Jüri Adams, Krista Aru, Külliki Kübarsepp, Ain Lutsepp ja Monika Haukanõmm. Arupärijate nimel Monika Haukanõmm, palun!

16:11 Monika Haukanõmm

Härta juhataja! Hea minister! Head Riigikogu liikmed! 18. jaanuaril esitasid seitse Vabaerakonna liiget tervise- ja tööministrile neli küsimust tervisekeskuste investeringutoetuste kohta. Nimelt, alates 2015. aastast vastutab Sotsiaalministeerium Euroopa Regionaalarengu Fondi meetme eest, mis kannab pealkirja "Investeeringute toetamine esmatasandi tervisekeskuste infrastruktuuri tõmbekeskustes, tagades kättesaadavad ja mitmekülgsed esmatasandi teenused". Kaheldamatult on tegemist väga olulise meetmega, sest esmatasandi ehk perearstiteenuse kvaliteetsel moel osutamine on meie rahva jaoks väga tähtis. Aga meid teeb murelikuks, et tänavu jaanuari esimestel päevadel muutis sotsiaalminister määrust, mis kannab pealkirja "Esmatasandi tervisekeskuste kaasajastamine". Selle uues tekstis on muudetud taotluste menetlemise etappe ning lisatud uus toetatav tegevus, mida esimeses voorus ei olnud: see on maakondlike tervisekeskuste rajamine. Tegemist on uue mõistega, varem ei ole selliseid tervisekeskusi olnud. Nüüd tahetakse maakondlike tervisekeskuste puhul luua sellised taristud, mille puhul nn esmatasandi tervisekeskused ehk perearstikeskused on toodud samale pinnale maakonnas tegutseva haiglaga, mis kuulub haiglavõrgu arengukavva. Konkreetsel juhul on jutt Viljandi haiglast.

Iseenesest ei ole sellise pilootprojekti korraldamine, eri teenuste ja tasandite kokkuliitmine ning kõige selle piloteerimine halb mõte – üldse mitte! Seda me ei kritiseerigi. Murelikuks teeb hoopis see, et maakondliku tervisekeskuse rajamisel võib selle toetuse taotlejaks olla ainult üks taotleja, see on SA Viljandi Haigla, kellega koostöös viib Sotsiaalministeerium läbi nn paikkondlike tervishoiu- ja sotsiaalteenuste integreerimise eelanalüüsi ja pilootprojekti rakendamise kava koostamise projekti. Iseenesest eesmärk on ju hea: integreerida esmatasand ehk siis perearstiabi, eriarstiabi, haiglaravi ja sotsiaalhoolekanne omavahel ning töötada välja uus mudel. Seda on justkui püütud teha juba 15 aastat. Aga küsitav selle asja juures on – jällegi, rõhutan üle –, et teistele maakondadele pole seda võimalust antud.

Päev hiljem saatis Sotsiaalministeerium välja pressiteate, et kuna esimesest taotlusvoorust on 27,9 miljonit eurot üle jäänud, siis avatakse teine taotlusvoor, ja et eesmärk on ikkagi jälgida, et oleks regionaalne tasakaalustatus ja et piirkondlikud tervisekeskused oleksid üle Eesti ühtlaselt jaotatud. Samas pressiteates anti ka teada, et 16 miljonit sellest 27,9 miljonist eurost on juba planeeritud Viljandi Haiglale. Seega oleks olnud aus öelda, et avaliku konkursi tulemusena ei jagata välja mitte 27 miljonit, vaid 11 miljonit. Selle vastu on kõva häälega protestinud ka Eesti Perearstide Selts, kes on väljendanud väga sügavat rahulolematust selle otsusega ning öelnud, et neid pole kaasatud, et üldse pole jäetud läbirääkimisruumi. Nad süüdistavad ministeeriumit selles, et ohtu on sattunud tervishoiusüsteemi funktsioneerimise baaspõhimõtted, ka ei ole arvestatud kehtivate arengukavadega. Perearstid tunnevad, et see on ebaõiglane.

Sellega seoses olemegi esitanud ministrile neli küsimust, millele ootame vastuseid. Aitäh!

16:16 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Palun!

16:16 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Ma tänan selle olulise teema tõstatamise eest ning hea meelega selgitan seda küsimust. Alustuseks aga mõned õiendused. Sotsiaalministeerium ei ole seda määrust ei 2. jaanuaril ega hiljem muutnud. Aga tõsi on see, et määruse muudatuse eelnõu on kooskõlastusringil käinud ja teie poolt viidatud muudatused on tõesti plaanis. Hea meelega selgitan teie küsimustele vastates, miks see niimoodi on. Sissejuhatuseks aga nii palju, et tõepoolest on see euroliidu meede olnud üks olulisimaid, mille raames suunatakse tervishoidu tulevat Euroopa Liidu raha. Oleme sellel perioodil saanud raha suunata meditsiini pädevuskeskustele, milleks on valitud Põhja-Eesti Regionaalhaigla ja Tartu Ülikooli Kliinikum, kes saavad oma investeeringuplaanide eri etappe eurovahendite toel realiseerida. Ülejäänud raha, mida on sel perioodil vähem, kui oli eelmisel, on prioriteetselt suunatud esmatasandi arstiabi arendamiseks. Seda varem ei ole tehtud. Aga nüüd on meil laiem tervishoiupoliitiline suund ja kokkulepe, et

esmatasand on meie ühiskonnas oluline ja vajab tugevdamist, vajab arendamist. Ning arendamist vajab nii esmatasandi sisuline pool kui ka rahastuse pool, samuti on vaja perearstidele ja pereõdedele õigusi juurde anda ning täiendada keskuste taristut. Taristuinvesteeringute eesmärk on olnud perearstide koondumine suurematesse tervisekeskustesse, et pakkuda inimestele paremini kättesaadavat arstiabi kodu lähedal. On hea, kui inimesed saavad kodu lähedal suurema osa oma muredest lahendatud niimoodi, et nad ei pea haiglasse minema. Just sellepärast pakutakse esmatasandi tervisekeskustes ka täiendavaid teenuseid, mida üldarstiabi üldiselt ei pea osutama.

Teine eesmärk on olnud tagada perearstiabi kättesaadavus ka kaugemas tulevikus väljaspool suuremaid keskusi. Peame ju arvestama nii meie demograafilist seisuga kui ka Eesti-sisest rännet. Teame, et väga paljudes omavalitsustes hoiab perearstindust ülal üksainus konkreetne perearst. Perearstide keskmine vanus on kõrge, 55 eluaastat, mis loomulikult tähendab seda, et pikemas vaates on meil probleeme just nimelt keskustest kaugemates kohtades arstiabi osutamise. Teisest küljest me teame ka seda, et üksikpraksiste puhul on mure, kuidas osutada inimestele abi siis, kui perearst on haige või soovib puhkusele minna. Ka selles kontekstis me toetame suuremat koondumist.

Iseenesest on tegemist üsna markantse otsusega, kuna perearstid on valdavas osas eraõiguslikud juriidilised isikud, st ise endale töö andjad. Haigekassa rahastab lisaks teenuse osutamisele ka nende taristukulud, aga põhimõtteliselt võiks ju öelda, et esmatasandi taristu eest peaks vastutama perearst ise. Me oleme siiski leidnud, et kui me soovime sellel tervishoiutasandil teatud struktuurset muutust esile kutsuda, siis on vajalik ka riigipoolne panus. Oleme selleks kasutanud eurovahendeid.

Seda raha teatavasti kõnealuse meetme raames planeeriti esialgu kulutada 85 miljonit eurot. Koos omafinantseeringuga 25% ulatuses teeb see kokku üle 100 miljoni, mis on väga suur summa. Eks selle taga oli arusaam, et esiteks on esmatasandil tõenäoliselt päris märkimisväärne huvi nende keskuste vastu, aga teisest küljest kujunevad need projektid päris kulukaks. Plaanisime seda teha mitmes voorus, kuna arvasime, et perearstikeskused ei suuda oma taotlusi piisavalt kvaliteetselt õigeks ajaks ette valmistada, ja olime pärast esimest vooru positiivselt üllatunud. Me olime üllatunud, kui palju taotlusi tuli: kui bürokraatiakeeles öelda, siis kogu meetme väljundindikaator on 35 tervisekeskust. Me leppisime Euroopa Liiduga kokku, et selle raha eest me ehitame 35 tervisekeskust. Esimeses voorus oli taotlejaid 56 ja kõik need 56 taotlust olid nii kvaliteetselt koostatud, et nad kõik said heaks kiidetud. Valitsus kinnitas ka investeeringukava kõigi 56 investeeringuprojektiga. Hiljem sai üks taotlus teatud põhjustel investeeringukavast eemaldatud. Aga üldiselt me oleme selle väljundindikaatori olulisel määral nn üle täitnud. Koostöös Sotsiaalministeeriumiga suudeti tõesti taotlused nii kvaliteetseks teha, et nad kõik said heakskiidu.

Esimeses voorus jäid teatud alad katmata ja ka nendest investeeringuobjektidest, mis said kinnitatud hiljem, ei ole mõni projekt realiseerunud sellisel viisil, nagu eeldati. Ka jäid katmata mõned tõmbekeskused, mida määruse lisa 1 vastavalt Tartu Ülikooli uuringule ette nägi. Need on siis kolm maakonnakeskust – Võru, Jõgeva ja Kärdla –, Harju maakonnas Loo alevik, Keila ja Maardu, Lääne-Viru maakonnas Kunda ja Vinni, Pärnu maakonnas Vändra, Sindi või Paikuse ja Kilingi-Nõmme ning Saare maakonnas Orissaare. Need on kohad, mis jäid esimeses voorus täitmata. Ja nagu me lubasime, nendel on võimalik taotleda teises voorus vahendeid, et keskus välja ehitada.

Vahepeal on muuseas juhtunud üks ootamatu asi, milleks on ette ennustamata ehitushindade tõus. Ehk siis need projektid, mis meile esitati ja mis said heakskiidu, on üldiselt läinud märksa kallimaks, kui oli kirjas taotlustes, mis riigile esitati. See probleem ei ole ainult Sotsiaalministeeriumi haldusalas. Hindade tõus on samamoodi mõjutanud ka väga paljusid teisi valdkondasid: haridust, kultuuri jne. Sellest tulenevalt me plaanime anda teise vooru ajal võimaluse ka nendele tervisekeskustele, kelle projekt esimeses voorus heaks kiideti. Nad saavad teatud summas taotleda selle kallinemise katmist, et siiski tervisekeskus välja ehitada. Vastasel juhul jääks mingi hulk nendest 55 projektist realiseerimata, kuna ehitus on läinud nii palju kallimaks.

Nii et kui me räägime esmatasandi investeeringute eesmärgist, siis võib öelda, et esimene voor oli üle ootuste edukas. Me aitame kaasa, et esimeses voorus rahastuse saanud projektid saaks ka ellu viidud ja sellepärast me lubame neil teatud määral raha juurde taotleda, et kogu kallinemist katta. Ka võimaldame teises voorus raha taotleda paikkondadel, kust esimeses voorus taotlust ei tulnud, aga kus keskuse olemasolu on tervishoiupoliitiliselt oluline. Ma loetlesin need kohad, need on piirkondlikud tõmbekeskused.

Nüüd Viljandist. On natuke ekslik väita, et me oleme plaaninud eraldada 16 miljonit eurot Viljandi Haiglale. Ei ole plaaninud! 16 miljonit eurot on maksimaalne võimalik summa, mida Viljandi Haiglal on

võimalik taotleda. Meie põhiline prioriteet on täita esmatasandile seatud sihid. Eesmärk on, et need kohad, mis jäid esimeses voorus välja, taotleksid samuti toetust, ja et teised, kes on juba osalenud, taotleksid ehituse kallinemise katmiseks teatud ulatuses finantseeringu suurendamist. Ja seda raha, mis jääb üle nende prioriteetide arvestamisest, on tõepoolest Viljandi Haiglal võimalik taotleda, et ehitada välja uus mudel. Aga sellest uuest mudelist räägin ma, kui vastan teie küsimustele.

Esiteks: "Kas 16-miljonilise investeeringutoetuse suunamine Sotsiaalministeeriumi osalusega pilootprojekti arendusse haakub ausa konkurentsi reeglite ja Euroopa Liidu vastava meetme finantseerimisprintsipiidega?" Mul on kirjutatud kaks lehekülge selgitust, miks vastab küll. Ma ei hakka seda siin pikemalt ette lugema, aga me oleme tõepoolest seda analüüsinud ja Rahandusministeeriumi spetsialistidega konsulteerinud. Seda teemat on arutatud ka Euroopa Komisjoniga, et väljundindikaatorit muuta. Ja üldiselt on meie spetsialistidele minu teada kinnitatud, et probleeme ei ole.

Teiseks: "Kas Sotsiaalministeerium muutis määrust eesmärgiga eelistada üht projekti?" Ei ole nii. Esiteks, nagu ma ütlesin, meie põhiülesanne on täita esmatasandile seatud sihid. Need projektid on igal juhul eelisseisundis ja kui mingisugune summa jääb üle, siis on seda võimalik taotleda Viljandi Haiglal.

Tegevus on kooskõlas investeerimisprioriteediga, mis on sõnastatud nii: investeeringud tervishoidu ja sotsiaalsesse taristusse, mis panustavad piirkondlikku ja kohalikku arengusse, vähendades tervisealast ebavõrdsust ning edendades sotsiaalset kaasatust. Investeerimisprioriteedile vastab ka Euroopa Liidu vahendite kasutamise eesmärk, milleks on regionaalselt kättesaadavad kvaliteetsed ja jätkusuutlikud tervishoiuteenused. Miks on jutt Viljandi Haiglast, selle te seletasite ka ise ära, aga kordan veel. Homme hakatakse Riigikogu saalis arutama hoolduskoormust. Me näeme, et Eestis peaks olema rohkem integratsiooni sotsiaalteenuste ja tervishoiuteenuste vahel, peaks olema rohkem integratsiooni eriarstiabi ja perearstiabi vahel. Ja Viljandi on koht, kus me sellist paikkondlikku teenusemudelit arendame. See on koht, kus ühelt poolt on olemas tänapäeva vajadustele vastav nüüdisaegne eriarstiabitaristu üldhaigla näol, teisest küljest aga paikneb samas kohas perearstikeskus ehk siis tervisekeskus. Me arendame seal mudelit, kuidas võiks toimuda sotsiaalteenuste ja tervishoiuteenuste integratsioon. Me katsetame seda küll Viljandis, aga sellel on mõju kogu Eestile. Selle piloodi tulemusel me tahame rakendada laiemaid tervishoiupoliitilisi muudatusi, mis puudutavad rahastust, kogu Eestis. Viljandi on koht, kus me tahame seda mudelit piloteerida.

"Kas vastab tõele info, et investeeringutoetuse jaotusega seotud Sotsiaalministeeriumi ametnik oli ühtlasi ka Viljandi Haigla nõukogu liige?" Viljandi Haigla nõukogus on tõepoolest Sotsiaalministeeriumi esindaja, nii nagu ka kõikides muudes riigi osalusega haiglates. Aga huvide konflikti vältimiseks ei osale need ametnikud konkreetseid haiglaid puudutavate rahastamisotsuste tegemisel, sealhulgas projektide hindamisel. See käib ka tervisesüsteemi arendamise osakonna juhataja Agris Koppeli kohta, kes on Viljandi Haigla nõukogu liige.

Neljas küsimus: "Kui Viljandi Haigla sai juba I voorus toetust, siis miks teises voorus on uus toetus järjekordselt määratud neile? Mitu maakonda on veel toetust saanud? Mitu maakonda on toetust taotlenud?" Nagu öeldud, need on kaks erinevat asja. Esimeses voorus Viljandi Haigla taotles raha esmatasandi tervisekeskuse ehitamiseks ja see projekt kiideti heaks. Teine etapp, millest me räägime, peab silmas eriarstiabi ja esmatasandi arstiabi integratsiooni, milleks me seda paikkondlikku teenuste integratsiooni mudelit arendame. Esimeses voorus on nad saanud esmatasandi arendamiseks raha, teises voorus on neil võimalik taotleda raha selleks, et ehitada tänapäevane kompaktsem üldhaigla koos tervisekeskusega Viljandi kesklinnas, mitte Jämejalal, kus see praegu on. Sellest tulenevalt on arusaadav, et sama asutus taotleb raha kaks korda. Aitäh!

16:31 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Monika Haukanõmm, palun!

16:31 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud minister, aitäh nende vastuste eest! Kõigepealt tahan öelda seda, et meie küsimus kindlasti ei olnud esitatud sooviga kuidagi rünnata Sihtasutust Viljandi Haigla või langetatud valikut. Pigem soovisime teada saada, kas ka teistel samasugust algatust üles näitavatel piirkondadel on võimalus pilootprojekti osaleda. Minu küsimus aga on selline. Siiaamaani on Eesti tervishoius lähtunud põhimõttest, et esmatasandi ja eriarstiabi hoitakse lahus, seda nii omandisuhete kui ka tegevuslubade andmise ja finantseerimise mõttes. Kui need viiakse nüüd ühte kohta kokku, kas

siis too printsiip enam ei kehti? Kas see ei hakka kuidagi nagu lahustuma või kas need asjad ei hakka üksteist mõjutama?

16:32 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Mõjutama hakkavad kindlasti, aga mitte selles mõttes, et perearstinduse roll kuidagi kaob ära. See, mida me kindlasti tahame, on positiivne mõju: et tekiks sisuliselt rohkem integratsiooni asutuste vahel, et tekiks rohkem koostööd konkreetsetes piirkonnas töötavate perearstide ja kohaliku haigla vahel. Üks konkreetne näide, kuidas saaks ära hoida väga palju ebameeldivust ja ka järjekordi. Kui perearst võtab inimese vastu ja näeb, et tal on tervisemure, mille puhul on vaja teha mingisuguseid uuringuid, siis ta annab saatekirja ja ütleb, et mine sinna uuringule. Inimene läheb siis haiglasse ennast kirja panema ja talle öeldakse, et tule kolme kuu pärast siia uuringule. Sellises kontekstis ei ole perearsti osutatav abi sisuliselt adekvaatne. Perearst võib-olla suudaks selle tervisemure ära lahendada, kui ta saaks kiiresti uuringu vastuse kätte. Oleks vaja, et perearsti saatekirjaga patsient saaks kiiresti, kui vähegi võimalik, siis samal päeval uuringule. Või vähemasti oleks mõistlik kokkulepe, et perearsti hinnangul kiiret abi vajav inimene saaks ruttu uuringule ja tuleks siis tagasi tema juurde, et talle saaks vajaliku ravi määrata. Seda muidugi juhul, kui tal ei ole vaja mõne eriarsti poole pöörduda. See oleks väga oluline.

Meil juhtub praegu nii – no mul ei ole siin käepärast statistikat, kui palju seda on, aga põhimõtteliselt me seda teame –, et inimene läheb perearsti juurde ja tal on vaja näiteks ultraheliuuringut. Kuna ultraheliuuringuks saab aja kolme kuu pärast, sest haiglal ei ole mingisugust motivatsiooni perearsti suunatud inimesi eelisjärjekorras teenindada, siis inimene läheb EMO-sse, selleks et see uuring saaks tehtud. Mõnikord ka perearst ise soovib minna EMO-sse: kuule, mine lase EMO-s need uuringud ära teha ja siis tule minu juurde tagasi. Ei ole väga mõistlik süsteem. Nii et sellist integratsiooni võiks kindlasti rohkem olla. Perearstid peaks saama palju paremini konsulteerida eriarstidega, aga kindlasti mitte selles mõttes, et nad kaotaksid iseseisva tervishoiutöötaja staatuse ja oleksid kuidagi, ma ei tea, eriarstide käepikenduseks. Seda hirmu on perearstidel aga olnud, et kui haiglad taotleavad seda tervisekeskuste loomise raha, siis nendel kaob teatud osa iseseisvusest ära. Ma siiski arvan, et me oleme kõnealuse mudeli puhul laias laastus need küsimused ära lahendanud ja koostöö peaks sujuma. Nüüd teie seisukohast, et te ei ole Viljandi Haigla rahastamise vastu, ja küsimusest, kas teistel on ka selline võimalus. Riik on valinud, see on tõesti olnud teadlik valik. Me oleme valinud ühe haigla, kus seda pilootprojekti arendada. Sellel on oma põhjused. Viljandi puhul on tegemist piisavalt suure maakonnaga – mõnes teises maakonnas on patsiente palju vähem –, kus erinevad tervishoiuteenused on olemas ja kättesaadavad. Ka on maakonnas haigla, mille omanik on riik. See tähendab seda, et meil on tervishoiukorralduslikke muudatusi ja teatud piloteerimist lihtsam teha kui haiglates, mille omanik on kohalik omavalitsus ja kus me põhimõtteliselt ei mõjuta seda, kas haigla otsustab nii või naa. Kohaliku omavalitsuse määratud nõukogu otsustab, kas soovitakse ühte või teist mudelit. Viljandis on riigil lihtsalt seda piloteerimist lihtsam teha.

Kui laiemalt rääkida, siis on ju selge, et meil on kaks üldhaiglat, rekonstrueerimise mõttes kaks olulist objekti, mis on ootejärjekorras väljaspool Tallinna ja Tartut, kus on oma projektid. Üks nendest on Viljandi, mille arendamist on pikalt planeeritud ja arutatud, ning teine on Ida-Virumaa Keskhaigla teine etapp. Need on kaks kõige olulisemat prioriteeti, mis Sotsiaalministeeriumis on seatud. Loomulikult tulevikus vajavad ka mitmed teised üldhaiglad investeringutoetust või, ütleme, rekonstrueerimist, ümberehitamist jne. Aga need kaks on olnud pikka aega ootelisil. On selge, et Viljandi Haigla on ebamugavas asukohas, väljaspool linna. Teiselt poolt on tegu selgelt üledimensioneeritud üldhaiglagaga. Seal on mitu korrust tühjad. Ma ei tea, mitu korrust, Helmen võib-olla teab. Aga põhimõtteliselt on vähemalt üks korrus kindlasti lihtsalt konserveeritud, kuna ruumi on tegelikult liiga palju. Ma arvan, et selle projekti tulemus peaks olema üks ilus asi Eesti tervishoius. Me saame haigla kesklinna, me saame väiksema ehk tänapäevase üldhaigla loogikale vastava asutuse ja saame sinna esmatasandi arstiabi juurde. Kui õnnestub ka sotsiaalteenused sinna juurde integreerida, siis see võiks olla tõesti sõna otseses mõttes piloot ehk siis asi, mis näitab kõigile suunda edasiseks.

16:38 Esimees Eiki Nestor

Artur Talvik, palun!

16:38 Artur Talvik

Aitäh, hea esimees! Lugupeetud minister! Minu kõrvus kõlab see küll nii, nagu hakataks taastama polikliinikute süsteemi. Ja see jutt, et inimesed ei pääse küllalt kiiresti uuringutele – mulle tundub, et põhjus on pigem selles, et ei tööta digiregistratuurid, digisuunamised, üldse kõik need digisüsteemid, mis meditsiinis on olemas. Need lonkavad, on erinevaid süsteeme, mis on omavahel konfliktis. Võib-olla oleks mõistlikum need digisüsteemid korda teha, enne kui hakatakse jälle uut maja pilootprojektina ehitama. Kas toimuvad mingisugused, ma ei tea, uuringuvärgid?

16:39 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh küsimuse eest! Vabanda iroonia eest, aga digiregistratuur maja ei asenda. Need kaks asja ei välista üksteist. Loomulikult on ka e-tervise lahenduste arendamisega vaja edasi liikuda. Ja on vaja liikuda edasi kiiremini, kui seni on liigutud. Aga teisest küljest, arvata, et sealt tuleb üleüldine lahendus Eesti tervishoiu kõikidele muredele – no ei tule. Mina olen isiklikult digisaatekirjaga pannud ennast haiglas uuringule kirja ja oodanud seda uuringut kolm kuud. Pabersaatekirjaga ootasin täpselt sama kaua – ei läinud sellest midagi kiiremaks, et saatekiri paberi asemel elektrooniline oli.

Aga ka see küsimus kahtlemata vajab lahendamist ja selles suunas Sotsiaalministeerium liigubki. Samas ma loobun tänagi igasuguste tähtaegade lubamisest selles küsimuses, kuna need on siiani alati mööda läinud. Aga süsteemi arendamisega tegeletakse. Üldiselt on erinevate infosüsteemide kohta vaja strateegilisi otsuseid langetada küll. Näiteks seesama, mis on nüüd mõnes kohas esmatasandil juhtunud. Haiglates on IT-süsteemil vähemasti teatud kriitiline suurus olemas ja seal on ka infoturbeinimesed olemas, aga perearstidel seda ei ole. Ja seda on Eesti tervishoius juba juhtunud, et mõnel perearstil on süsteem kinni jooksnud, sellepärast et pahavara on sisse tulnud. See on kindlasti asi, mille täiustamist ma toetan. Me ei ole küll teinud mingeid otsuseid, aga minu arvates perearstide infosüsteem võiks Eestis olla ühine ja riigi välja arendatud. Seejuures võiksid olla läbi mõeldud ka küsimused, mil viisil need infosüsteemid haakuvad e-tervise ja haigekassa andmebaasiga, samuti eriarstiabi IT-süsteemidega.

16:41 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

16:41 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Kolm kuud oli järjekord, kui perearst saatis eriarsti juurde uuringule. Nüüd te kiitsite sellises kompleksis tehtavat koostööd perearsti ja eriarstide vahel ning see mure on kadunud. Saan aru, et enam kolme kuud järjekorras ootama ei pea. Võib-olla ütlete, mis on see põhjus, mis nüüd sellises kompleksis ära kaob?

16:42 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Ma ei öelnud, et midagi on ära kadunud. See oli lihtsalt üks näide, kuidas koostöö esmatasandi ja eriarstiabi vahel võiks olla tulemuslikum. Jupiti ja teatud konkreetsetes kohtades toimib see koostöö juba praegu. Näiteks perearsti suunatud patsienti teenindatakse eelisjärjekorras, kuna tema seisund on meditsiiniliselt ära hinnatud ja tema prioriteetsus on selle võrra suurem. Aga ühtset süsteemi selle tarbeks ei ole. Mõnes kohas on niimoodi, et inimene helistab ja ütleb, et tal on vaja arstiaega, sest tal mingisugune kehaosa valutab. Ta pannakse üldjärjekorda ja samas üldjärjekorda paneb oma patsiendi ka perearst, kes oma patsiendi ravivajaduse on juba ära hinnanud. Kuidas seda koostööd parandada, on teema, mis väärrib palju laiemat arutelu kui see esmatasandi tervisekeskuste ehitamine. On riike, kus inimesed ei saa ennast eriarsti juurde ise üldse kirja panna, perearst panebki. Perearst on meditsiinilise kompetentsiga inimene, kellel on olemas vajalik pädevus, et hinnata, kas sa pead eriarsti juurde minema, ja kui sa pead sinna minema, siis millise arsti juurde.

Selle valdkonna teemasid, mida arutada, on mitmeid. Meil on mitu eriala, mille spetsialisti juurde inimesed saavad minna ilma saatekirjata. Mõned neist on teatud sotsiaalpsühholoogilistel põhjustel õigustatud, teiste osas olen mina isiklikult skeptiline. Ja need on ka erialad, kus on kõige pikemad järjekorrad: oftalmoloogia ehk siis silmahaigused ja nahahaigused. Inimesed saavad nende arstide juurde ilma saatekirjata minna ja väga paljud, kellel on päriselt probleemid, näiteks nahaprobleemid, ootavad selle tõttu pikalt järjekorras, et mõned teised käivad näitamas oma sünnimärke. Iseenesest ei ole paha, kui inimesed näitavad oma sünnimärke, aga seda, kas sünnimärk võib olla pahaloomuline, võiks osata hinnata perearst. Ma tean, et perearstid ütlevad, et neil ei ole selleks kompetentsi, aga ma

arvan, et selle küsimuse saab pikemas vaates lahendada, nii et perearstidki oskavad hinnata, millised on potentsiaalselt ohtlikud sünnimärgid ja millised mitte. Meil on olemas teatud innovaatilised lahendused, et esmast diagnostikat teha. Seda saaks palju rohkem rakendada.

Aga tervikuna on küsimus jah selles, kuidas esmatasandi tohtrite ja eriarstide koostööd paremini edendada. Ning see on palju laiem teema kui tervisekeskuste loomise teema.

16:45 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

16:45 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister, palun rääkige pisut üksikasjalikumalt selle 16 miljoni kulutamisest! Kas see raha läheb kõik n-ö betooni, nagu žargoonis öeldakse, või on selle sees ka inventari maksumus? Ja lubage ka uudishimutseda, mis siis Viljandis praegusest haiglast saab? Kas see võetakse maha või kasutatakse mingiks heaks otstarbeks?

16:45 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Mul ei ole investeeringute plaani siin kaasas, aga ma tean, et investeeringusumma on oluliselt suurem kui 16 miljonit. Ka Viljandi Haigla on kogunud mitu aastat raha, et see investeering ellu viia. Haiglal on ka mingisugune laenuvõimekus olemas, kogu see projekt on palju kallim. Nüüd, see 16 miljonit on asjaomase määruse eelnõu järgi maksimaalne summa. Nagu ma ütlesin, me rahuldame kõigepealt esmatasandi taotlused, nii palju kui neid tuleb, ja kui sealt jääb raha üle, siis ülejäänud raha saamiseks on Viljandi Haiglal võimalik taotlus esitada. Aga projekt ise on palju kallim. Ja selles koguinvesteeringu plaanis on eeldatavasti ikka sisseseade ka sees. Aga detailset plaani mul täna käepärast ei ole. Minu teada Viljandi haigla vana hoonega on plaan selline, et võib-olla ta läheb maantee täiteks kuskile. Ma ei tea, kas ta selleks kõlbab.

16:46 Esimees Eiki Nestor

Helmut Hallemaa, palun!

16:47 Helmut Hallemaa

Aitäh, esimees! Hea minister! Olles ise Viljandist, on loomulik, et ma siin küsin. Tegelikult see risti pealetõmbamine on paratamatu. Tegelikult kaaluti uue hoone kahte varianti: kas siis Jämejalga või Viljandi kesklinna. Ja on loomulik, et maakonna väga suur ja tugev tõmbekeskus on see koht, kus haigla peaks olema. Aga ma küsin nüüd kahte asja. Kõigepealt: kas see, kui kaks üksust on koos, aitab kaasa sellele, et eriarstid ei lähe ära Tartusse? Ja teiseks: Viljandi perearstid on ammugi tahtnud liituda, aga see ei ole õnnestunud. Kas see sünergia, kui koos on korraga perearstid ja eriarstid, aitaks kaasa ka sellele koostööle? Projekti eel pidi ju olema ka perearstide kinnitus, et nad tulevad sellesse keskusesse? Ja kolmas asi. Viljandi on esmatasandi keskus sisuliselt kahele omavalitsusele ehk Viljandi linnale ja Viljandi vallale. Tegelikult nimi ei muuda midagi ja Viljandi valla rahvast teenindavad perearstid saavad samuti selles keskusesse olla.

16:48 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Tõsi on see, et esmatasandilt taotluse esitamiseks pidi taotleja sõlmima hulga perearstidega eellepingud, et üldse abi saamiseks kvalifitseeruda. Viljandi Haigla on need saanud. Kuidas ta on need saanud, mina ei oska öelda. See on küsimus Viljandi Haigla juhtkonnale. Tõsi ta on, et eri piirkondades on see töö käinud erineva efektiivsusega. Sellel on ka oma põhjused. Mõnel puhul on olnud teatud hirmud, kuidas koos töötades asjad hakkavad täpselt käima, kuidas raha hakatakse jagama. On tervisekeskus, mida rahastatakse tervikuna ja kus töötavad perearstid – millisel viisil see kõik toimib. Me oleme võimalikke mudeleid selgitanud ja küsimused on minu arvates laias laastus lahenduse leidnud, aga kindlasti on küsimusi veelgi.

Teine põhjus on selline puhtpragmaatiline ja ajaloost tulenev. Mõned perearstid on oma raha kulutanud oma keskuse renoveerimisse, neil on täiesti korralikud ruumid ja nad ei näe mingit vajadust kolida. Neil ei ole vajadust investeerida, neil on ruumid olemas – miks nad peaksid liituma tervisekeskusega, mida hakatakse ehitama. Sellest tulenevalt ongi eri piirkondadest taotlusi tulnud

erinev arv. Ma vaatan siin statistikat. Näiteks Valgamaal on 16 perearstinimistust taotlustega kaetud kolmes tervisekeskuses – Otepääl, Tõrvas ja Valgas – 15 perearsti ehk siis peaaegu kõik, 94%. Samal ajal näiteks Pärnus on 50 perearstist taotlustega kaetud ainult 10. Aga Pärnus on võimalik ka teises vóorus veel taotlusi esitada. Nii et pilt üle Eesti on kaunis kirju.

16:50 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

16:50 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Kas vastab tõele, et need perearstid, kes liituvad tervisekeskusega, saavad rohkem raha kui need, kes projektiga ei liitu? Kui see on nii, siis kas kogu see projekt perearstiabi kättesaadavust suurendab või vähendab?

16:50 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Tervisekeskuses esmatasandi arstiabi osutajatel on teistsugune rahastusmudel, mis tuleneb teistsugusest korraldusmudelist. See tähendab seda, et vastavalt sellelesamale määrusele, mis seda rahastust käsitleb, on nõuded ruumidele teistsugused, ka nõuded personalile ja täiendavatele teenustele on teistsugused. Kõik need teenused on rahastatavad ja kõik need komponendid on rahastatavad. Ehk siis, kui me praegu rahastame haigekassa üldisest eelarvest teatud hulka ruutmeetreid pinda, siis tervisekeskustes, kuna seal on nõuded teistsugused, rahastatakse teisiti. Esmatasandi tervishoiu töötajatele tervisekeskustes üldiselt pakutakse paremaid töötingimusi, rohkem teenuseid, suuremat meeskonda. See kõik peaks perearstide silmis atraktiivne olema. Aga nagu ma ütlesin, isiklikud kaalutlused on perearstidel väga erinevad. Mõned ütlevad, et mina plaanin viie aasta pärast pensionile minna, miks ma peaksin nüüd liituma uue tervisekeskuse ehitamise projektiga, mis näeb ette kohustust osutada teenust 20 aastat. Mina teen oma töö vanas kohas lõpuni ära. On neid perearste, kes ütlevad, et me just kolmekesi või neljakesi ehitasime oma ruumid välja ja oleme täitsa rahul siin, kus me oleme.

Üldiselt ma arvan, et tervikuna esmatasandi teenuse kvaliteet paraneb, kättesaadavus üleriigiliselt ka paraneb. Kui natuke pikemas vaates ette mõelda, siis kui meil näiteks on praegu mõnes maakonnas perearst, kelle nimistus on 450 inimest, ja tema ongi see perearst, kes ütleb, et ta viie aasta pärast plaanib pensionile minna, siis tõenäosus, et me sellele nimistule – ütleme, 500, 600 või ka 800 inimesest koosnevale nimistule – leiame uue noore perearsti, on pigem väike. Üldiselt väikestes kohtadesse tahetakse vähe minna. Kuna nimistu on väike, siis on ka sissetulek väike. Siis ongi võimalik kokku leppida, et maakonnakeskuses asuv tervisekeskus teenindab ka seda nimistut kas kohapeal nagu filiaalis arstiabi osutades või niimoodi, et arst käib väljasõitudel.

Nii et põhimõtteliselt me parandame järk-järgult ka regionaalset teenuse kättesaadavust. Iseenesest ei lahenda see kõiki esmatasandi probleeme. Põhiline probleem on personal. See oli üks minu kõige suuremaid negatiivseid üllatusi selles ametis, et tegelikult me paneme väga palju rõhku esmatasandile ja ütleme, et see on prioriteetne suund – see on väga õige, olen sellega täiesti nõus –, aga kui me vaatame, et perearstide keskmine vanus on 55, kui me vaatame, et residentuurikohad on alatäidetud, siis on selge, et see on kindlasti pikas vaates mõtlemise koht.

Üht-teist on juba tehtud, me oleme tegelikult esmatasandit ka rahastuse mõttes eelistanud. Kui vaadata haigekassa eelarvet viimastel aastatel, n-ö üldnumbreid, kui palju see kasvanud on ja kui palju on kasvanud üldarstiabi rahastus, siis näeme, et me oleme esmatasandisse pannud rohkem. Me tahame piloteerida. Me oleme perearstide seltsiga arutanud nn perearstide inkubatsiooniprogrammi, mis võimaldaks perearstiks õppival residendil teha residentuur läbi selles kohas, kus ta edaspidi nimistu üle võtaks.

Praegune süsteem on väga paindumatu: perearst, kellel on nimistu olemas, on selle nimistu n-ö omanik nii kaua, kuni ta seda soovib. Seejärel ta annab nimistu üle Terviseametile ja Terviseamet kuulutab välja konkursi, kus võivad kandideerida kõik perearstid, kes seda kohta tahavad endale saada. Niimoodi on väga keeruline pikaajalist plaani teha. Näiteks meil on täna arstitudeng, kes mõtleb, et ta võiks spetsialiseeruda peremeditsiinile. Ta läheb perearsti residentuuri, läbib selle mingisuguse üldarstiabi osutaja juures, aga ta ei tea, kas ta saab edasi töötada seal või läheb hoopiski kuskile teise Eesti otsa. Ma arvan, et karjääriredeli etteplaneerimist võiks võimaldada palju rohkem. Ja seda me hakkame ka piloteerima.

16:55 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:55 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kas ma sain teie eelmisest vastusest õigesti aru, et tervisekeskuste rahastamise põhimõtted, töökorralduse põhimõtted ja kogu see mudel on lõplikult välja töötatud? Kord oli juttu, et see töötatakse välja 2016. aasta lõpuks ja nüüd ma kuulsin eelmisest vastusest, et see on juba nagu olemas. Ja teiseks: kas Eestis on mingeid väga kriitilisi piirkondi, kus ministeerium peaks nende tervisekeskuste arendamisele kaasa aitamiseks veel midagi tegema? No näiteks kui on kaadriprobleemid vms. Ja kas ministeeriumil on ka varuplaan teatud piirkondade eelisarendamiseks?

16:56 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Esiteks, tõesti on olemas tervisekeskuste rahastamise mudel. See on haigekassa hinnakirjas tervishoiuteenuste loetelus eraldi reana, kui ma ei ekski, siis kehtib see eelmise aasta 1. juulist. Kas see nüüd lõpuni õige on, kas see on lõplik, seda mina ei oska öelda. Kui neid tervisekeskusi juurde tuleb, siis on seda teemat kindlasti vaja veel arutada ja kui seal on mingisuguseid kitsaskohti, siis tuleb need muidugi kõrvaldada.

Asi, mida veel ei ole, aga mis on töös, on tervisekeskuste juriidiline toimemudel. Meil on kooskõlastusringil käinud üks väljatöötamiskavatsus – järgime head õigusloome tava, mis on väga oluline, nagu Vabaerakond alati rõhutab – ja selle raames me oleme erinevaid mudeleid arutanud. Otsuseid ei ole veel tehtud, aga põhimõtteliselt on minu arvates selle mudeli märksõna paindlikkus. Küsimus on näiteks selles, et kui kolm perearsti, kes kõik tegutsevad äriühinguna – perearst 1, 2 ja 3 –, asutavad tervisekeskuse, kas nad peaksid siis kõik moodustama ühe äriühingu või tuleb seal kolm äriühingut kokku ja sõlmitakse mingisugune koostöölepe. Ja kui toetuse taotleja on näiteks kohalik omavalitsus, kas siis selle äriühingu osaline peaks olema ka kohalik omavalitsus? Kas ta võib seda olla või ta ei või seda olla? Kuidas siis jagatakse raha ja erinevaid kohustusi, mis tekivad ka näiteks eurovahendite eest vastutamiseks? Kui teenust enam ei osutata, kellele esitatakse siis tagastamisnõue? Neid teemasid arutatakse.

Mina isiklikult arvan, et siin võiks võimaldada rohkem paindlikkust. Ei maksa väga täpselt ette kirjutada, milline mudel konkreetset peab olema. Ma arvan, et võimalusi võiks olla mitmesuguseid. Eesmärk ju on, et maksimaalselt parimal viisil saaks inimestele arstiabi osutatud.

Kriitika, mis perearstide seltsist on tulnud, on õigustatud. Mina arvan, et oleks pidanud kõigepealt leppima kokku selles toimemudel, asja juriidilises pooles ja ka rahastusmudel. Alles seejärel oluks loogiline hakata ehitama. Mina jõudsin ministeeriumisse septembris 2015 ja siis oli määrus juba kinnitatud, aga rahastus- ja toimemudelid ei olnud veel midagi kuulda. Kas see on kõige mõistlikum viis, kuidas seda teha? Ma oleks eelistanud teistpidi tegutsemist, aga selline see elu on.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

16:59 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Ma küsin Võru kohta. Võru suurel haiglal on minu teada samamoodi, nagu te Viljandi kohta märkisite, küllalt vabu ruume. Ja on teine hoone veel, korralik polikliinikuhoone. Mis on need olulised põhjused, miks peab Võrru lisaks nendele hoonetele veel ehitama eraldi esmatasandi tervisekeskuse?

16:59 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Väga hea, et te küsisite, sest Krista Aru ühele küsimusele jätsin ma kahjuks vastamata. Me räägime eri piirkondadest ja kindlasti tahame – see on ka määruse eesmärk –, et igas maakonnakeskuses oleks tervisekeskus olemas. Tänapäevase seisuga on kolm maakonnakeskust, kuhu esimese vooru tulemusena seda ei tule: Võru, Jõgeva ja Kärdla. Kärdla esitas taotluse, aga Kärdla haiglaga toimus teatud juriidiline muudatus: see haigla on nüüd võrgustatud Põhja-Eesti Regionaalhaiglaga. Nüüd ongi Põhja-Eesti Regionaalhaigla kinnitanud, et teises voorus see taotlus tuleb. Kärdla saab kaetud. Jõgeva Haigla on

riigihaiгла samamoodi nagu Viljandi Haigla ja me usume, et ka Jõgeva Haigla selle taotluse teeb. Võru on üks nendest maakonnakeskustest, kes esimeses voorus õigeks ajaks seda taotlust ei esitanud. Te tõenäoliselt teate kohalikke olusid paremini. Minule on öeldud, et seal vaieldi, mis asukohas see täpselt peaks olema. Ühed volikogu liikmed vist arvasid, et ühes kohas, teised, et teises kohas. Mis seal täpselt taga on, mina ei oska kommenteerida, aga Võru linnapea Anti Allas on mulle kinnitanud, et teises taotlusvoorus Võru osaleb. Kui taotlus on korrektne – ja ma usun, et on –, siis Võru teises taotlusvoorus rahastuse saab. Maakonnakeskused on ju eraldi ära märgitud kui kohad, kus esmatasandi tervisekeskus peaks olema.

See, kas tervisekeskus ehitada olemasoleva haigla juurde, linnast välja kauni loodusega kohta või linna – see on taotleja valik. Ehk siis: kes iganes Võrust selle taotluse esitab – on need perearstid, on see kohalik omavalitsus, on see haigla –, nemad otsustavad, kus on mõistlik tervisekeskus avada. Sellises olukorras, kus haigla on linnast väljas, on poolt- ja vastuargumente nii ühele kui teisele lahendusele. Üks argument ütleb, et perearstid peaks olema linnas ja teenindama inimesi võimalikult nende kodu lähedal ja niimoodi, et nad ei peaks sõitma. Teine argument ütleb, et haigla juures olev keskus on mõneti mõistlikum, sellepärast et seal on rohkem eriarste käepärast ja nende suhtlus perearstidega lihtsam. Aga need on kohalikud otsused. Riik küll ette ei kirjuta, millisel viisil kohapeal seda tervishoiumudelit rakendada. Aitäh!

17:02 Esimees Eiki Nestor

Ministrile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Monika Haukanõmm, palun!

17:02 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Hea minister! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eesti kõige väärtuslikum kapital on kaheldamatult Eesti inimesed. Iga Eestimaa inimene väärrib seda, et talle osutatakse tähelepanu ja ta saab kindel olla, et kui ta vajab abi, tal on tervis halvenenud, siis on talle tagatud meditsiinilised teenused, olgu tegemist esmatasandiga või eriarstiabiaga.

Rõõm on tõdeda, et mõnikord oskavad eestlased olla ka kokkuhoidlikud. Ette nähtud 86 miljoni euro suuruse toetusega suutsime esimese vooru taotluste alusel hakata ehitama 35 tervisekeskuse asemel 56 keskust. Suurepärane! Aga eks me teame, et need taotlused esitati ajal, kui ehitusturg oli suhteliselt soodne. Seega on mõistetav, et ülejäänud raha tuleb väga eesmärgipäraselt ja väga mõistlikult ära kasutada.

Esimese taotlusvooru puhul olid perearstid mures, kas nad on võimelised taotlusi esitades haiglatega konkureerima. Nimelt: selleks et taotlust esitada, on vaja nii 25%-list omaosalust kui ka võimekust nõuetekohane taotlus koostada ja seda keskust ka pärast hallata. Nagu me kuulsime, Sotsiaalministeeriumile esitati 56 taotlust ja ainult kuus nende esitajatest olid perearstikeskused ja seega ka äriühingud. Aga see selleks.

Selleks et me saaksime oma inimestele kindlustunnet pakkuda, on tõesti vaja tugevat esmatasandit. Tugeva esmatasandi tagab meditsiinilise personali olemasolu. Meil peavad olema esmatasandil töötavad spetsialistid, kes on koondunud väga tugevateks meeskondadeks. Nad teevad omavahel koostööd ja kõige tähtsam ei ole see, et tekivad üksikud huvigrupid erinevatest teenuseosutajatest, kes on mingil põhjusel ühele pinnale koondunud.

Meid ajendas seda arupärimist esitama mure – nüüd, teise vooru puhul on seda veelgi rohkem tunda kui esimeses voorus –, et esmatasandi tugevdamise meetme raames tunnistatakse nn abikõlblikuks esmatasandiga võib-olla mitte väga otseselt seotud teenused. Pean silmas näiteks ambulatoorse ja statsionaarse eriarstiabi osutamiseks vajalikke hooneid ning sinna paigutatavaid seadmeid. Meie otsused mitte ainult ei pea olema õiglased, vaid nad peavad ka näima õiglased. Meede on esmatasandi tugevdamine, aga paratamatult jääb mulje, et esmatasandi tugevdamise varjus liigub raha ka sinna, kuhu see võib-olla minema ei peaks.

Täna on palju räägitud sellest, et on vaja teenuseid integreerida kogu tervishoiu- ja hoolekandesüsteemiga. Tahan siinkohal välja tuua WHO raporti esmatasandi tervishoiukeskuste reformimise kohta. Selle on koostanud välisekspert professor Jan De Maeseneer, kes arvab, et esimese prioriteedina tuleb tugevdada just esmatasandit, sellesse investeerides, ning alles peale seda võib kaaluda integreeritud mudeleid. Minu arust on see väga selge sõnum.

Palun paar minutit juurde!

17:07 Aseesimees Enn Eesmaa

Seda saab küll. Kolm minutit juurde, palun!

17:07 Monika Haukanõmm

Kas me oleme valmis katsetama uut, integreeritud mudelit olukorras, kus meil on kolm maakonnakeskust ilma tervisekeskusega: nagu me just kuulsime, Kärdla, Jõgeva ja Viljandi? Meil on veel terve rida nn tõmbekeskusi, kuhu ei ole tervisekeskust planeeritud. Me soovime, et nad esitaksid oma taotlused teises voorus. Samas ütles minister, et teises taotlusvoorus antakse raha ka nendele tervisekeskustele, mis esimeses voorus juba said raha, aga nad ei suuda praeguste hindadega neid välja ehitada. Kas siis on ikka õigustatud ja mõistlik suunata see 16 miljonit eurot arendusprojekti, mille elujõulisuses me veel päris kindlad ei ole ning mida, nagu ma teile ette lugesin, ka spetsialistid ei soovita ette võtta enne, kui ei ole esmatasand korralikult üles ehitatud.

Seega soovitan tegijail veel kord kõik läbi mõelda. Nagu ma ütlesin, küsimus ei ole Viljandi haiglas konkreetset, vaid selles, kust me võtame raha Viljandi pilootprojekti eluviimiseks. Kas see koht, kuhu see täna on planeeritud, on kõige õigem? Kas on õige suunata raha sellesse uude pilootprojekti? Võib-olla oleks siiski õigem kasutada seda raha just esmatasandi tervisekeskuste tugevdamiseks. Aitäh!

17:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Helmen Kütt!

17:09 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Head ametikaaslased! Lugupeetud tervise- ja tööminister! Viljandi haiglahoone tänane seis on selline, et 3–4 aasta pärast selline maja enam haiglana töötada ei saa, kui midagi ette ei võeta, kui ei tehta väga suuri investeeringuid. Läbi on analüüsitud variandid, milline lahendus on parim: kas uus moodne haigla või vana haigla rekonstrueerimine. Koguni seda on analüüsitud, et vahest mõned korrused maha võtta ja siis hoone korda teha. Kõigi nende analüüside tulemusena leiti, et kõige otstarbekam on ehitada Viljandisse uus haiglahoone. Kui mitte midagi teha, siis üks maakonna suurimaid tööandjaid paneb ukseid kinni ja Viljandimaal elavatele inimestele hakkab olema kõige lähem haigla Tartu oma, kus toimuksid ka samasugused lõikused ja meditsiiniprotseduurid, kui täna tehakse Viljandis.

Jah, Viljandisse võib osta paar helikopterit ja inimesi Tartusse sõidutada, aga kas see on kõige otstarbekam? Uus haigla koos tervisekeskusega, korraliku meditsiinivarustusega annab lootust, et nii mõnigi noor arst otsustab tulla tööle Viljandisse, et mõnigi noor pere jääb elama Viljandisse, sest teab, et ka lapse sündi on võimalik oodata Viljandis ja tuua ta ilmale kohalikus haiglas, et Viljandimaa elanikud saavad kvaliteetset arstiabi. See annab lootust, et elada ja arstiabi saada on ka mujal võimalik, mitte vaid Tartus ja Tallinnas.

Uus mudel, millega piloteeritakse arstiabi esmatasandi integratsiooni, kus tervishoiu- ja sotsiaalteenused on paremini ühendatud, peaks andma ka selge tõestuse, et raha kasutatakse sel moel efektiivsemalt ja vähem on dubleerimist nii uuringute tegemisel kui ka inimeste pöördumistes eri arstide poole.

Nii Viljandi linn kui ka maakonna teised omavalitsused, Viljandi Haigla ja maakonna perearstid on koostööks valmis. 14 perearsti avaldasid läbirääkimistel haiglaga valmisolekut kasutada efektiivselt meditsiiniseadmeid ja näidata, et integratsioon võimaldab raha kokku hoida. Aga mis veelgi tähtsam: patsientidele peaks see tagama kiirema ja kvaliteetsema meditsiiniteenuse. Täna me siiski räägime Viljandist ja ma võin öelda, et me ei ole ilmselt nii rikkad, et erinevaid uuringuid tehakse mitu korda, et patsienti jooksutatakse. Kui perearstid on avaldanud valmisolekut, samuti omavalitsus ja Viljandi Haigla, siis miks mitte piloteerida, proovida. Selle tulemusena saame ehk lõpetada lihtsalt raha sumamise teatud valdkondadesse ja valida efektiivsemaid variante. Viljandlased ootavad väga seda otsust. Viljandimaa Haigla ja Viljandi perearstid on selleks valmis. Aitäh!

17:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Minister Ossinovski avaldas valmidust esineda lõppsõnavõtuga. Palun!

17:12 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Tänan! Lihtsalt väike repliik Monika Haukanõmme sõnavõtule, et veel kord üle kinnitada. Ka teise vooru esmane prioriteet on esmatasand. Need piirkondlikud tõmbekeskused, mis jäid esimeses voorus katmata, on teises voorus prioriteediks, nagu tõesti ka need esimeses voorus rahastuse saanud projektid, mis vajavad täiendavat rahakatet ehitushindade kallinemise tõttu. Kui teises voorus peaks vahendeid üle jääma, siis on Viljandi Haiglal võimalik taotleda lisaraha, et see tervisekeskus ka uue mudeli katsetamiseks välja ehitada. Kui esmatasand on nii võimas, et see raha kasutatakse kõikide projektidega ära, siis Viljandi Haigla seda raha ei saa. Ongi kõik. Need 16 miljonit, millest jutt on, on maksimumtoetus pärast seda, kui esmatasandi prioriteedid on kaetud. Esmatasand on jätkuvalt prioriteet. Aitäh!

17:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu ministrile! Lõpetan arutelu seoses arupärimisega nr 413.

3. 17:14 Arupärimine mahepõllumajanduse kohta (nr 418)

17:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane kolmas päevakorrapunkt: Riigikogu liikmete Urmas Kruuse, Laine Randjärve, Anne Sullingu, Heidy Purga, Yoko Alenderi, Meelis Mälbergi, Urve Tiiduse, Terje Trei, Toomas Kivimägi ja Keit Pentus-Rosimannuse esitatud arupärimine nr 418 mahepõllumajanduse kohta. Arupärijate nimel Urmas Kruuse, palun!

17:14 Urmas Kruuse

Austatud istungi juhataja! Austatud minister! Auväärsed kolleegid, kes veel saalis on! Selle arupärimise esitamise ajendiks oli mahepõllumeeste 19. veebruari ühispöördumine. Ühispöördumine väljendab muret, mis on seotud mahepõllumeestele ettenähtud toetustega. Ühelt poolt on riik seadnud üheks prioriteediks ja sooviks selle, et Eestis tegeletaks rohkem mahepõllumajandusega, ja tekitanud ka teatud õiguspäraseid ootusi. Seega on mahepõllumeeste arvates nendele antavate toetuste vähenemine vastuolus õiguspärase ootuse põhimõtte ja mahepõllumajandustoetuste meetme üldise eesmärgiga.

Eriti kummaliseks muudab asja see, et umbes aasta aega tagasi teatas valitsus, et toetab ettepanekut käivitada mahemajanduse tervikprogramm ning Maaeluministerium peab koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi ning Keskkonnaministeriumiga leidma selle programmi jaoks rahastamisvõimalused ja koostöövormi 2018. aasta 1. maiks. Me teame seda, et mahepõllumajandus ei ole ega saagi olla oma toodangult sama efektiivne nagu nn intensiivsem põlluharimine ja põllumajandus. Aga ma arvan, et mahepõllumajandusel on oluline roll mitte ainult selles, kuidas me oma toidulauda katame, vaid ka selles, kuidas me suhtume oma keskkonda, ökoloogilise järjepidevusse ja jätkusuutlikkusse. Seetõttu esitasid Reformierakonna saadikud ministrile küsimusi. Ma loodan, et minister loeb need küsimused siin saalis ette ja vastab neile. Aitäh!

17:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimustele vastamiseks annan sõna maaeluminister Tarmo Tammele. Palun!

17:17 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Aitäh, head arupärijad! Aitäh, Riigikogu liikmed, kes te jäite seda arupärimist kuulama! Esimene küsimus: "Kolm ministeriumi pidid leidma 01. maiks 2017 mahemajanduse programmi rahastamisvõimalused ja koostöövormi. Millised on koostöös leitud rahastamisvõimalused?" Maaeluministerium viib mahemajanduse tervikprogrammi ellu koostöös Keskkonnaministeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumiga. Kolme ministeriumi vahel lepiti kokku, et programmi koostöövormiks saab nõukoda. Nõukoja liikmeteks esitasid ministeriumid vastavate valdkondade asestantslerid. Lisaks nimetas iga ministerium selle programmi nõukoja liikmeteks kolm sidusorganisatsiooni. Samuti moodustati valdkondadepõhised toimkonnad. Programmi rahastamisvajadus jaguneb kahte kategooriasse, milleks on üldised programmi haldamise ja koordineerimisega seotud kulud ning sektori arengu seisukohast vajalikud investeeringud, mille peavad

tegema sektori osalised ise. Investeeringuteks on juba olemas küllaldaselt toetusmeetmeid. Asutuste piiratud eelarve tõttu ei ole seni olnud võimalik moodustada eraldiseisvat programmimeeskonda. Meeskonna rahastamiseks 2018. aastal esitati riigi eelarvestrateegia (RES) koostamise käigus lisataotlus, mis aga heakskiitu ei leidnud. 2019. aastaks esitatakse Maaeluministeeriumi valdkonnategevuste rahastamiseks lisataotlus Eesti toidusektori ekspordi edendamise tegevuskava raames. Valitsuse 21. veebruari 2018. aasta majandusarengu komisjoni otsuse kohaselt tuleb ka Keskkonnaministeeriumil ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil oma valdkonnategevusteks vajalikud lisataotlused esitada riigi eelarvestrateegia koostamise käigus.

Küsimus nr 2: "Millised on olnud aastatel 2015–2018 mahepõllumajanduse toetuse ühikumäärad?" Maaelu arengukava mahepõllumajanduse meede jaguneb kaheks allmeetmeks: mahepõllumajandusele ülemineku ja mahepõllumajandusega jätkamine. Mahepõllumajandusele ülemineku allmeede on mõeldud tootjatele, kes alustavad mahepõllunduslikku tootmist, ning neile makstava toetuse määrad on kohustuse võtmise kahel esimesel aastal 10% kõrgemad kui mahepõllumajandusega jätkamise toetused.

2015. aastal esitatud taotluste alusel määras PRIA 2016. aastal mahepõllumajanduse toetusi kokku 13,1 miljonit eurot. Toetust taotles 1432 ettevõtet, mis on peaaegu 90% kõigist maheettevõtetest, ligi 129 000 hektari eest. Toetuse ühikumäärasid ei vähendatud ning näiteks teravilja hektari eest maksti mahepõllumajandusega jätkamise toetust 125 eurot. 2016. aastal esitatud taotluste alusel määras PRIA 2017. aastal mahepõllumajanduse toetusi kokku 14,1 miljonit eurot. Toetus määrati 1516 ettevõttele, mis on 86% kõigist maheettevõtetest, ligi 141 000 hektari eest. Kuna eelarves raha ei jätkunud, vähendas PRIA mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumäärasid 3,6%. Ma tuletan meelde, et see oli 2016. aastal, kui ametis oli hoopis teine minister. Kui tuua näiteks teravili, siis selle hektari eest maksti mahepõllumajandusega jätkamise toetust 120 eurot ja 49 senti.

2018. aastal määras PRIA 2017. aastal esitatud taotluste alusel mahepõllumajanduse toetusi kokku 15,3 miljonit eurot. Toetus määrati 1670 ettevõttele, mis on 88% kõigist maheettevõtetest, veidi enam kui 163 000 hektari eest. 2018. aastal vähendas PRIA nii 2017. aastal taotletud mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumäärasid kui ka mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ühikumäärasid ligi 14%. Toetuse määr teravilja hektari kohta oli mahepõllundusega jätkajatele 107,39 eurot.

Küsimus nr 3: "Miks on toimunud mahepõllumajanduse toetuste ühikumäärade langus?" Maaelu arengukava meetme 11 ehk mahepõllumajanduse eelarve kogu programmiperioodiks oli esialgu 77,7 miljonit eurot. Eelarvele on hiljem lisatud 4,88 miljonit eurot. Meetme sihttase, mis lepitati kokku arengukava arutelu käigus 2013. aastal, oli 133 000 hektarit toetusalust pinda 1600 taotlejale. Seega on määratud eelarve nähtud ette mahepõllumajanduse toetuste maksmiseks 133 000 hektari eest. Juba siis oli laual küsimus, et prognoosi järgi mahepõllundus üha laieneb ja seega peaks piirama uute kohustuste võtmist, et tagada lubatud toetuste määrade väljamaksmine, või arvestama, et paratamatult kaasneb uute mahetootmispindade lisandumisega vajadus toetuste määrasid proportsionaalselt vähendada. Maheorganisatsioonid olid tollal piirangute seadmise vastu ning nad olid teadlikud toetuste määrade võimalikust vähendamisest. Meetme sihttase ületati juba 2016. aastal, mil taotleti toetust ligi 141 000 hektari eest. 2017. aastal jätkus mahepõllundusektori kiire areng.

31. detsembri 2017 seisuga oli mahepõllumajanduse registrisse kantud 1888 mahetootjat, kellel on kokku ligi 200 000 hektarit mahepõllumajandusmaad. Seega oleme jõudnud olukorda, kus üle 20% Eesti põllumajandusmaast on mahepõllumajanduslik. Ka toetuste taotlejate arv ja maa, mille kohta toetusi taotleti, kasvasid 2017. aastal oluliselt. Toetus määrati 1670 ettevõttele veidi enam kui 163 000 hektari eest. Kui toetuste taotlusi on rohkem kui eelarves raha, siis vähendatakse toetuse ühikumäärasid – see on kõikide maaelu arengukava pindala- ja loomatoetuste määrustesse sisse kirjutatud säte. Väga tähtis on meelde jätta, et see ei kehti ainult selle toetuse, vaid kõikide toetuste määrade kohta.

PRIA vähendas 2016. aastal taotletud mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumäärasid esimest korda 2017. aastal 3,6% võrra. PRIA arvutuste kohaselt oli eelarve puudujääk pärast 2017. aasta taotluste kontrollimist 3,7 miljonit eurot ning nad oleks pidanud sel aastal vähendada mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ühikumäärasid 14% ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumäärasid 32%. Maaeluministeerium otsustas pärast konsultatsioone põllumajandustootjate esindusorganisatsioonidega kasutada eelarve puudujäägi osaliseks katmiseks arengukava keskkonnasõbraliku majanduse meetme ülejääki summas 2 miljonit eurot. Kuna 1,7 miljonit eurot jäi siiski puudu, oli toetuste ühikumäärade vähendamine ikkagi vajalik. PRIA vähendas 2017. aastal taotletud mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumäärasid ja

mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ühikumäärasid 2018. aastal ligi 14%.

Küsimus nr 4: "Kas ühikumäärade langus on tingitud prioriteetide ümberhindamisest?" Prioriteete ei ole ümber hinnatud, pigem on mahepõllumajandusele leitud täiendavaid vahendeid. Ühikumäärade vähendamine on tingitud mahepõllumajanduse toetuste eelarve puudujäägist. Mahepõllumajanduse kiire areng toob paratamatult kaasa olukorra, kus piiratud eelarvevahendite tõttu tuleb arvestada toetuste vähendamise võimalusega. Maaeluministerium kohtub märtsis teemast huvitatud pooltega, arutab nendega ühiselt läbi mahepõllumajanduse vajadused ja rahastamise võimalused ning teeb vajadusel otsused uute kohustuste võtmise või toetuste määrade kohta. Aitäh teile!

17:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimene küsimuse ministrile esitab Urve Tiidus. Palun!

17:26 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Teie vastustest tuli välja selge trend, et mahepõllumajanduse all oleva maa pindala Eestis kasvab. Minu meelest oli see viimane number 200 000 hektarit. Kas te võiksite palun prognoosida, mis meid ees ootab? Kas sõltuvalt või sõltumata nende toetuste suurusest läheb edaspidi rohkem või vähem maad mahepõllumajanduse alla?

17:27 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh küsimuse eest! See ongi arutelu teema, mille puhul me püüame koos sektoriga leida mingit selgust, kas mahepõllumajandussektorisse jätkuvalt üle tulevatele põllumeestele lüüakse uks kinni, leitakse selle jaoks täiendavalt raha või lähtutakse samast printsiibist nagu mitmete teiste meetmete puhul, et kui ühiku arv kasvab, siis väheneb hind. Seni kehtis sektoris põhimõte, et me piiranguid ei tee, kõik võivad sinna juurde tulla. 2014. aastal lepiti kokku summas 83 miljonit eurot 133 000 hektari kohta, aga eelmise aasta lõpuks oli mahepõllumajanduse all juba 200 000 hektarit. Summa ei ole aga vahepeal muutunud, sest kõik summad lepatakse kokku kindlaks perioodiks. Ja nüüd ongi küsimus, kuidas sektorid kokku lepivad – kas nad jäävad oma seisukoha juurde, et me laseme mahesektorisse veel tootjaid juurde.

Me oleme Euroopa Liidus mahepindalalt kolmandal kohal. Esimene on Luksemburg ja teine on Austria. Austriaga on meil sisuliselt sama seis. Nii et me oleme Euroopas kolmandal, väga kõrgel kohal. See ongi see koht, mida me püüame märtsi algul koos sektoriga arutada, siis peaksime selgust saama. Ma olen käinud kohtumistel – eelmisel reedelgi kohtusin mahepõllumajandusettevõtete Luunjas Tartumaal – ja seisukoht on olnud selline, et ettevõtted teavad seda, et nad peavad arvestama toetuste määrade vähenemisega, mis praegu on 14%. Nemad ütlevad, et me ei tohi siia rohkem kedagi juurde lasta, sest muidu ei suuda sektor varasemaid kohustusi täita.

17:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Artur Talvik.

17:28 Artur Talvik

Aitäh, eesistuja! Hea minister! Teie jutust jääb selline mulje, et see on jube jama, hirmus probleem, et Eestis mahepõldude pindala kasvab. Kui me siin hiljuti rääkisime seakasvatusest, siis selle toetamiseks leiti kuidagi väga kiiresti vahendeid. Valitsuse koalitsioonilepingus on väga rasvaselt kirjas, et mahemajanduse tervikprogramm viiakse ellu, samas me kuuleme siin, et võib-olla peaks piirama mahetootjate juurdetulekut. Teie jutus on nagu vastuolu. Millest see tuleb?

17:29 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Ei ole siin mingit vastuolu – õnneks on võimalik pärast stenogrammi lugeda. Ma pole kunagi üheski sõnavõttus tundnud muret selle üle, et mahesektor laieneb. Kui mahesektor ise on nõus, et nende toetuste ühikumäär väheneb, siis tulebki sinna osalisi juurde. Seda põhimõtet ei ole võimalik muuta. Ja kuna te tõite juba välja seakasvatuse, siis ma ütlen, et sellel aastal väheneb seal ka tõuaretustoetus, sest sigu tuli sektorisse juurde. Seal ei tõstetud üles seda küsimust, et riik peaks raha juurde panema. Ma loen veel kord ette: "Kui toetuste taotlusi on rohkem kui eelarves raha, siis vähendatakse toetuse ühikumäärasid – see on kõikide maaelu arengukava pindala- ja loomatoetuste

määrustesse sisse kirjutatud säte." See põhimõte kehtib kõikide sektorite kohta, mitte nii, et me vaatame ühte sektorit kuidagi eraldi.

17:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Kivimägi.

17:30 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ka mina vaatan, kui murelik te olete seda teemat käsitledes. Mina, vastupidi, oleks väga rõõmus selle teadmise üle, et mahektor sel määral kasvab. Me kõik ju räägime kõlavalt, et oleks vaja kõrgema lisandväärtusega tootmist, ja see on ilmselgelt üks võimalus rohkem lisandväärtust toota. Seetõttu on minu jaoks täiesti arusaamatu, et selle toetuse ühikumäära samale tasemele jätmiseks jäi puudu 1,7 miljonit eurot, kuigi riigieelarvesse tuleb igal aastal juurde sadu miljoneid eurosid. Minul tekib küll kahtlus, kas see ei ole pelgalt sõnakõlks, et mahekasvatus ja mahetootmine on valitsuse prioriteet. Ma ütleks, et pigem vastupidi. Mulle tundub, et prioriteet on populistlik tasuta ühistransport. Kas võib teha järelduse, et mahetootjate raha on läinud tasuta ühistranspordi peale?

17:31 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Lugupeetud Riigikogu liikmed, kuidas on ühistransport seotud maaelu arengukava meetmetega? Ma ei ole sellist küsimust parlamendi liikmelt veel kunagi kuulnud. Mis seos on maaelu arengukava ja ühistranspordi vahel? Me võiks nii ju veel mingeid seoseid otsida. (Hääl saalist: "Rahakott on üks.") Rahakott ei ole üks. Võib-olla teie hea kolleeg Urmas Kruuse räägib teile, milline on Euroopa Liidu ühtne põllumajanduspoliitika ning millistes maaelu arengukava meetmetes ja summades on kokku lepitud. Kui te oleks tahtnud väga tubliult põllumeeste eest seista, siis oleks Eesti riik võinud sellel perioodil anda maaelu arengukavasse 25%-se täiendava rahalise panuse, aga millegipärast oli Reformierakond selle vastu, piirdudes ainult 5%-se kaasrahastamisega. Võib-olla mõtlete selle peale. Ja võib-olla järgmisel kevadel valimistele vastu minnes suurendate seda riigi osalust – selline võimalus on olemas igal parlamendi liikmel. Aga kui te räägite, et midagi ei ole tehtud, siis ma toon teile konkreetseid näited. Eelmisel aastal lisarahastati mahepõllumajandust 3,5 miljoniga ja sellel aastal 2 miljoniga, kokku 5,5 miljoni euroga.

17:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Jätkame koosmõtlemissel ja küsimuste voo. Urmas Kruuse, palun!

17:32 Urmas Kruuse

Aitäh! Auväärt minister! Kas te saate öelda, kui palju raha jäi puudu selleks, et need toetuse määrad oleks jäänud samale tasemele?

17:33 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! 1,7 miljonit sellel aastal, 1,7 miljonit järgmisel aastal ja 1,7 miljonit 2020. aastal. Ma võin öelda teile, lugupeetud Riigikogu liikmed, ka seda, et kui ma oleks populist ja tahaks oma ministriametis oleku lõpetada niimoodi, et nad saavad selle raha, siis see on tegelikult olemas. Kokku on 11 miljonit eurot ja 5,5 miljonit on täiendavalt välja makstud. Ja kui ma maksaks nii sellel kui ka järgmisel aastal veel 1,7 miljonit välja, siis langeks 2020. aastal ühikumäär umbes 40%.

17:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

17:33 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Mu küsimus on säärane: kuidas meil toimib praegu mahetoodangu eksport ja teadlik Eesti brändi kujundamine selles vallas? Kas sellega seoses on meil ka mingi eesmärk, kui palju võiks üldse mahetoodangu all pinda olla? Selle toetuse ärajäämine paistab ikkagi probleem olevat – te vist nimetasite 200 000 hektarit, mida ei suudeta enam hoida, ja et see entusiasm saab tagasilöögi.

17:34 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Valitsuse tööprogrammis ongi üks asi mahemajandus, millega me püüame edasi minna. Meie prioriteet on rohkem mahepõllumajandusele ja üldse mahemajandusele keskenduda. Jutt ei ole ainult põllumajandusest, vaid ka mahemetsast jne. Selle nimel tehakse tööd. Aga nagu te teate, ei teki raha riigieelarve rea peale iseenesest. Kõigepealt pannakse programm ja oma eesmärgid paika ja siis taotletakse raha. Aga kellelgi ei ole midagi selle vastu, et meil mahemaad on ja et me mahedalt toimetame. Ma ütlen veel kord, et me oleme Euroopa Liidus tugeval kolmandal positsioonil – üle 20% kogu põllumaast on meil mahemaa.

17:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Liina Kersna!

17:34 Liina Kersna

Suur tänu, austatud juhataja! Austatud minister! Ma jätkan härra Herkeli alustatud. Öelge palun, kui suur osa Eesti mahetootjate toodangust läheb ekspordiks ja kui suur osa jääb kodumaale, eestlaste tarbida.

17:35 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Kahjuks on see osa, mis ekspordiks läheb, suhteliselt väike. Me saime just paar päeva tagasi väga rõõmustava uudise, et põllumajandussektor on tõusuteel, näiteks kasvas sektori koguväärtus aastaga üle 300 miljoni. Kui ma vaatan seda maheprogrammi dokumenti, siis selle järgi on eesmärk saada ekspordimahuks 50 miljonit. Kui me võtame selle 20%, kogu mahepõllumajandusliku maa pindala, ja ütleme, et eesmärk on saada ekspordimahuks 50 miljonit, siis eks igaüks mõelgu, kuidas ta seda enda jaoks lahti seletab. Kogu põllumajandussektori ekspordimaht on umbes 8 miljonit ja ma arvan, et selle aasta lõpuks jõuab see umbes 9 miljonini.

17:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Arno Sild.

17:36 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Küllalt palju on olnud kriitikat selle kohta, et vastutustundetud mahepõllundusega tegelejad ei kasuta oma maad päris otstarbekalt ja võib-olla on nendele üleliia toetusi antud. Kas on võimalik neid edaspidi kuidagi rohkem kontrollida, ühesõnaga jälgida, et tõesti kasutataks otstarbekalt neid summasid, millest me kõik siin praegu räägime?

17:36 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh, lugupeetud küsija! Väga õige küsimus, mille küsisin ka mina ministeeriumis täna hommikul, kui ministri laua ümber olid kantsler ja asekanterid. Kahjuks ei ole paljudel juhtudel võimalik seda toetuse saamist ja müüdava toodangu tulu hinnata. Ma tahan saada analüüsi, kui paljud nendest 1888-st mahepõllundustoetuse saajast eelmisel aastal tegelikult ka oma toodangut müüsid ja mis mahus nad seda müüsid. Ma kujutan ette, et maksumaksjad, keda esindate ka teie siin parlamendis, ei saa ju raha jagada, kui sellest ei tule tagasi mingit hüvet, ükskõik mismoodi hüvet. Igal juhul tuleb seda analüüsida. Mulle on ka põllumehed öelnud, et vaadake, kuidas seal toimetatakse. Ma ütlen, et see analüüs seisab ees – me tahame pilti ette saada, miks näiteks lisandus sektorisse eelmisel aastal toetuse taotlusi 17 000 hektari kohta. Kas kõik taotlejad muutusid järsku loodussõbralikuks või on neil mingi teine plaan? Ma ei oska teile täna vastata.

17:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

17:38 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kas ministeeriumil on ka mingid eraldi programmid või meetmed, et toetada kogu seda mahepõllumajandustoodangu ekspordi ja turundamist? Teatavasti on Eestis üldse üksiktootjatel välisurgudele pääsemine väga raske ja komplitseeritud. Kuidas on ministeerium seda valdkonda reguleerinud ja toetanud?

17:38 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh, lugupeetud küsija! Te kuidagi suudate küsida selliseid küsimusi, mis mulle kohe meeldivad. Ma tulin just ministeeriumi ekspordinõukogu juurest, mis sai kokku kolmandat korda. Me paneme seal paika need võimalikud riigid, kuhu me saame kaupa eksportida – mitte ainult mahetoodangut, ka muud põllumajandustoodangut. Põllumajanduse kõige suurem probleem on minu jaoks tänasel päeval see, et me ekspordime ühe kolmandiku oma toodangust toorainena. See peab ikka olema üks rikas riik, kes suudab selliselt käituda. Põhiraha läheb ju teistesse riikidesse, kui me anname kogu toodangust ühe kolmandiku välja toorainena. Aga me oleme moodustanud ekspordinõukogu ja olime täna kolmandat korda koos. See on väga esinduslik: seal on nii Välisministeeriumi kui ka EAS-i esindajad. Ja ma arvan, et me suudame seal milleski kokku leppida, hinnata neid turge ja võimalusi.

Ma ütlen muidugi ka seda, et mahemajandus on kasvav trend. See on selge, et Euroopa Liidus ja üldse maailmas on mahetoodangul järjest rohkem turgu. Seda tuleb analüüsida. Ma tean, et teatud toodanguga ei ole üldse probleemi: see ostetakse kohe ära. Seal on veel mingid võimalused, et n-ö mahetoetus võetakse välja, aga lõpuks müüakse toodang ikka tavatoodetena maha. Nüansse on seal palju ja neid me peamegi analüüsima, et aru saada, kuhu me siis lõpuks välja jõuame. Siin peab ka olema mingi poliitika, missuguse protsendini kogupinnast me liigume ja mida see tähendab. Igal juhul on mahemajandus kasvav trend ja kasvav turg. Eestil on võimalused olemas: meil on piisavalt maad ja ressursi, et mahetoodangut toota. Aga kõik tootjad peavad arvestama sellega, et kindlaks perioodiks on kokku lepitud nii hektarite kui ka loomühikute hulk ja kogu rahasumma. Nad kõik teavad seda. Ei saa väita, et keegi ei tea seda, et kui tuleb juurde tootjaid või loomühikuid, siis see summa väheneb. Ma ei tea, kelle jaoks see üllatus on – see on kõigile teada, see on aluspõhimõte.

17:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh ministrile! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Urmas Kruuse.

17:41 Urmas Kruuse

Auväärt istungi juhataja! Auväärt kolleegid! Austatud minister! Esmapilgul tahaks küsida, kas te olete minister või ei ole. Ma pean selle valitsuse ministritelt kuulma sada korda väljendit, et kui teie olite valitsuses, siis ei tehtud mitte midagi, aga kui meie oleme valitsuses, siis me ei saa teha. Täna tuli see ilmekalt välja. Kui te viitasite ühikumääradele ja võrdlesite 3,6%-list vähenemist 14%-lise vähenemisega, mis on üle kolme või nelja korra rohkem, siis tekkis mul küsimus. Kui auväärt kolleeg küsis sigade kohta, siis te üritasite seda naeruvääristada, aga seal ei olnud mingit küsimust tõsta ühikumäära kaheksa, üheksa või kümme korda. Keegi ei piiksunud ka – öeldi, et see on prioriteet. Vähemalt nii sain ma praeguse valitsuse ministrilt aru. Kui nüüd saadikud siin saalis küsivad, kas mahepõllumajandus on prioriteet, siis te ütlete sama kindlalt, et loomulikult on, ainult ühikumäärad vähenevad. See tegelikult näitab seda, et sellel valitsusel ei ole lihtsalt stiili.

Kogu see küsimus on ju seotud ka sellega, mis puudutab mitme ministeeriumi koostööd, kaasa arvatud Keskkonnaministeerium. Mitme ministeeriumi koostöö on oma olemuselt laiem kui lihtsalt toodangu tootmine. Mahedal toodangul on mitmeid eesmärke. Loomulikult ei ole see kellelegi uudis, et me ei saa praegu mahepõllumajandusest nii palju toodangut, kui me loodaksime ja sooviksime. Aga see ei tähenda seda, et me peaksime neid püüdlusi karistama, me peaksime selle nimel tööd tegema. Maaelu arengukava jaoks on võimalik vahendeid juurde eraldada ja leida lahendusi, selleks et ühikumäärad püsiks. Ma arvan, et see on võimalik, kui tahetakse sinna raha juurde anda – eriti selles valguses, kui kogu põllumajandussektorile on kõlava häälega öeldud, et meie oleme see valitsus, kes raha juurde annab.

Teiseks, sa ju ministrina tegelikult tead seda, et mööda maailma ringi käies on meie puhas looduskeskkond, mille osa on ka seesama kolmas koht Euroopas mahepõllumajanduses, oluline müügiargument. Selle tõttu ma ei pea väga võimalikuks seda, et me ütleme selles kontekstis mahepõllumeestele, et ärme kedagi juurde lase: meil ei ole raha ja see ei ole meie prioriteet. Minu arvates võiks seda suunda arendada paralleelselt sellega, et sealt tuleks ka maksujõulise kliendini jõudvat toodangut, sest selle ökoloogiline osa, et meie loodus oleks puhas, on ääretult oluline. Sõida sa Hiinasse või Vietnami, kus ma ministrina käisin – seda on märgatud ja seda asja tuleb edasi ajada, ükskõik mis valdkonna eest me vastutame.

Selle tõttu on mul isiklikult kummastav kuulda, et iga sammu puhul, mida siit kõnepuldist öeldakse,

üritatakse näidata, et enne meid ei ole nagu mitte miskit tehtud. Ma olen kindel, et väga paljud eri valdkondade ministrid on pika aja jooksul panustanud ka mahepõllumajandusse, et seal oleks asjad niimoodi, nagu praegu on. Kui me vaatame ühikumäärasid tervikuna, siis tegelikult üldine pindalatoetus oma olemuselt kasvab, üldise pindalatoetuse ühikumäär kasvab. Aga täna me ütleme, et mahepõllumajanduse ühikumäär langeb, sellepärast et meil ei jätku raha.

Kui me vaatame dūnaamikat ja kogu rahastamisperioodi, siis, hea minister, sa oled ju kindlasti näinud neid tabeleid, mida head ametnikud ja kolleegid on sulle näidanud: ühikumäär kasvab, aga lõpptulemus sõltub sellest, kui palju põllumajanduslikku või taotluskõlbulikku maad meil perioodi lõpuks kasutuses on. Ja me oleme liikunud selles suunas, et meil oleks rohkem kasutuses viljakat põllumajanduslikku maad, olgu miljon hektarit, nii nagu siin üldjuhul on räägitud, või 1,3 miljonit, kui kellelgi on soov, et seda võiks nii palju olla. Täna valguses teeb ühtpidi kurvaks see, et sellega ei arvestata ja tekib sõna otseses mõttes sõnumite kakofoonia. Sel juhul võiks ausalt tunnistada ja öelda, meil ei ole raha. Meil ei ole selleks raha, kuna meie prioriteet on teine. Sellepärast et tegelikult ei saa ju seda öelda, et raha ei ole.

Palun aega juurde!

17:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Kolm minutit juurde, palun!

17:45 Urmas Kruuse

Me oleme siinsamas kuulnud, kuidas raha eraldatakse ja eraldatakse tegevustele, mis tunduvad prioriteetsed isegi siis, kui need tekitavad avalikkuse ees küsimusi, kui läbipaistvad need eraldused tegelikult on. Nii et ma nõustun pigem nende põllumeestega, kes ütlevad, et mahepõllumajandus ei ole praegu prioriteet. Kui sinna enam juurde ei lasta, siis surutakse sellega alla konkurents, mis minu arvates ei ole väga mõistlik. See tähendab tegelikult seda, et need ettevõtjad, kes soovivad selles sektoris toimetada, võiksid vabalt saada selle võimaluse ja raha tuleks juurde leida. See 1,7 miljonit, mida auväärt minister nimetas, on väga väike summa võrreldes sellest kuvandist saadavale kasule, mida me riigina tervikuna tahame selles sektoris kogu maailmale öelda. 1,7 miljonit – ma ütleks "Appi!" selle peale.

17:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Martin Repinski. Kaheksa minutit, palun!

17:46 Martin Repinski

Hea eesistuja! Austatud minister! Head kolleegid! Mina tahan siin läbi vaadata erinevad aspektid, mis on selle teemaga seotud. Esiteks, miks on see valdkond nii hüppeliselt kasvanud. Põhjuseid on muidugi palju, aga üks oluline põhjus on see, et meil on püsirohuma säilitamise kohustus. Ja selle kohustuse tõttu me peame teatud määral säilitama püsirohumaid, mitte kasvatama seal näiteks teravilja, juurvilja vms. Kuna Eesti on selles mõttes väga aktiivne olnud – põllumehed on olnud väga tublid, harinud põllumaad ja hakanud rohkem tooteid kasvatama –, siis ütles Euroopa Liit ühel hetkel, et te ületasite piiri, tõmmake tagasi ja taastage püsirohumaad. Üks võimalus on neid mitte taastada, vaid hakata edaspidi maheteravilja kasvatama, mis on loomulikult teraviljakasvatajate soov. Paljud teraviljakasvatajad vaatasidki, et mahetoodangu hinnad on tõesti üsna head, ja kuna selline võimalus on olemas, siis paljud võtsidki selle tegevuse ette.

Minu arust on see väga positiivne. Mahepõllumajandusest ei võida mitte ainult meie põllumajandus ja majandus tervikuna, vaid võivad ka keskkond ja kõik meie inimesed. Kindlasti on vaja seda toetada ja minu arust ei tohiks seal mitte mingil juhul mingeid piiranguid panna. Vaatame tulevikku ja mõtleme selle peale, kui näiteks meie lapsed otsustavad kunagi, et nad tahavad mahepõllumajandusega tegeleda. Kas me siis ütleme nendele, et palun vabandust, aga aastaid tagasi pandi see lukku, teie enam ei tohi tegeleda, ainult vanad tegijad saavad või et ostke mingid firmad tervikuna, hakake skeemitama vms? Seda ei tohi mitte mingil juhul lubada. See on üks asi.

Teine asi on see, kui me räägime kohustustest ja sellest, miks üldse peab toetusi maksma vähemalt samal tasemel. Kui me vaatame lähemalt, siis paljud toetused, paljud ühikumäärad on tõesti kasvanud ja kasvavad igal aastal, nagu siin täna juba õigesti öeldi, sh seesama põhiline toetus, mis on ÜPT, ja teised, mis on sellega seotud, nagu rohestamise toetus jne. Enamik toetusi kasvab. Mahetoetuse puhul

lepiti tõesti niimoodi kokku, et varem või hiljem, kui ületatakse teatud piir, toetuse ühikumäära vähendatakse. Minu meelest oli see kohe algusest peale vale kokkulepe ja ei tohi selles kokkuleppes kinni olla, vaid on vaja seda muuta.

Vaatame sedagi, et põllumehed võtavad kohustusi – ja need kohustused ei ole väikesed –, pidevalt käivad kontrollid ja kõike vaadatakse üle. Ei ole ju niimoodi, et sa kirjutad lihtsalt kuhugi paberi peale, et sa täidad nõudeid, aga tegelikult seda ei tee. Kõike kontrollitakse väga rangelt ja tihedalt. Hinnad kasvavad ja raha väärtus langeb. Kui on viieaastane kohustus, siis raha väärtus langeb viie aastaga 10–15%, samas kui kõik kohustused kehtivad. Ma ei saa järgmisel aastal, kui minu juurde tuleb kontroll, öelda, et kuule, palun vabandust, ma ei saanud nõudeid täita, kuna mulle maksti vähem toetust. Ma ei saa öelda pangale, et kuule, ma see aasta ei maksa sulle või maksan 15% vähem, kuna toetusi vähendati.

See on tegelikult väga suur probleem: kui me lisame raha väärtuse langusele, piltlikult öeldes sellele 15% -le, veel 14%, siis see on juba 30%, mis on peaaegu kolmandik. Toetusi vähendatakse kolmandiku võrra, mis ei ole kindlasti hea märk põllumajanduse jaoks. See ei ole üldse hea märk majanduse ega ekspordi jaoks, kuna mahetoodang on tegelikult väga tugev eksporditükk ja sellel on väga palju potentsiaali. Samas, kui ma sellist juttu räägin, ütlevad mõned inimesed mulle, et miks peaks üldse mahepõllumajandust toetama, kui see on tugev eksporditükk ja hea äri. Miks peab üldse toetusi maksma? Põhjus on väga lihtne: kui me võrdleme end teiste riikidega, siis seal on mahetoetused tihti kõrgemal tasemel kui meil, ja meie tootjad peavad nendega konkureerima. Meil on ühine turg nagu ka paljudes teistes valdkondades, aga eriti mahetoodangu puhul on suund võetud ekspordile.

Kui rääkida sellest, mida on võimalik teha, siis võib-olla tõesti ei ole Maaeluministeeriumil praegu raha, mida sinna juurde panna. Küsimus on selles, et selle toetuse mittevähendamise hind oleks sel aastal 1,7 miljonit, järgmisel aastal võib-olla rohkem. Lisan siia juurde veel, et lukku löömine tegelikult seda süsteemi ka ei päästa. Kui mul on näiteks 1000 hektarit karjamaad või ma teen seal siloheina, aga homme hakkab teravilja kasvatama, kasvab toetuse ühikumäär juba peaaegu neli korda. Isegi kui me paneme mingi piiri ette, võib ikkagi juhtuda niimoodi, et koguvajadus kasvab.

Nii et ma väga loodan ja usun, et valitsus teeb vajalikud sammud selleks, et sinna riigieelarvest raha lisada. Seda peab muidugi valitsus ise otsustama, kas allikaks on reservfond või midagi muud. Mulle tundub, et paljud valitsusliikmed, paljud koalitsioonipartnerid saavad aru sellest, et see on tõesti prioriteet. Ma usun ja loodan, et sinna makstakse juurde veel sel aastal, rääkimata järgmistest aastatest, sest me ei tohi vale signaali anda. Me peame võimalikult kiiresti näitama meie tublidele mahetootjatele, et nad on vajalikud. Me peame ütlema, et see on jätkuvalt prioriteet, me tahame neid toetada ja seda, et sektor kasvaks. Me tahame, et eksport areneks, seda ka mahetootjate ja mahetoodete abil. Praeguse otsuse muutmine oleks tõesti ka töötajate jaoks märk sellest, et maheeksport on perspektiivne, riik toetab seda ja panustab sinna. Aitäh!

17:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Artur Talvik.

17:54 Artur Talvik

Hea eesistuja! Head kolleegid! Hea minister! Hästi palju on viimasel ajal kuulda – või vähemalt minu kõrval on kuulnud – erinevaid märgusõnu. Räägitakse Organic Estoniast, mis võiks olla kogu Eesti kaubamärk. Räägitakse ökoriik Eestist kui kindlast lähenemisest. Räägitakse sellest, et pool Eesti territooriumist on metsa all, mida on ülal peetud ökoloogiliselt ehk mahedalt, sinna ei ole topitud väetisi ega mürke – et see võiks olla kogu meie riigi suur kaubamärk. Me võiksime üldse olla esimesed maailmas, kes kuulutavad ennast vähemalt 50% ulatuses mahedaks riigiks. Siiani on seda suutnud teha ainult üks India osariik. See on küll suurem kui Eesti, aga on siiski suutnud seda teha. Kõik on sellised toredad prioriteedid.

Täpselt samamoodi on praegune valitsus oma koalitsioonilepingusse toonud mahemajanduse tervikprogrammi. See tähendab, et me ei räägi ainult mahemajandusest või mahepõllumajandusest, vaid me räägime palju laiemalt. Me räägime ka mõjust n-ö naabritele, kui seal kõrval kasvatatakse metsa või midagi muud, lisandväärtuse andmisest nendele toodetele või taimedele, mida siin toodetakse või kasvatatakse, ning ekspordist. Ehk me räägime terviklähenemisest, mis pandi koalitsioonilepingusse. Aga nagu ministri jutust kuulda oli, siis on jälle igasugused töögrupikesed moodustatud, aga kahjuks ei ole nendest kaugemale jõutud. Nagu me kõik teame, on töögrupikeste

nimetamine teatud mõttes ka probleemi laualt ärasaamise meetod.

Tulen nüüd tagasi mahepõllumajandustoetuste juurde. Seal on üks oluline nüanss, millest minister ei rääkinud. Nimelt, nende toetuste taotlused antakse sisse juba eelmise aasta maikuus ja nende põhjal arvestatakse toetuste kogusumma, mida siis järgmisel aastal tasuma hakatakse. Ehk aluseks on pindala, mis neist taotlustest välja tuleb. Praegu juhtus aga selline asi, et selle informatsiooniga, mida tasuma hakatakse, tuldi välja alles veebruari alguses, täiesti viimasel-viimasel sekundil. Kõik mahetootjad, kes olid toetuse taotluse teinud, pidid lihtsalt lambist viimasel sekundil reageerima. Ja üllatus-üllatus, langus oli suurem, kui nad ootasid. Suure ehmatusena hakkasid mahetootjad reageerima ja seda 30% -list langust vähendati ruttu-ruttu 17% peale. Väike muudatus siiski tehti ja leiti kiiremas korras 2 miljonit – õigemini mitte ei leitud, vaid tõsteti see keskkonnasõbraliku tootmise reall ümber. Ja oligi asi tehtud.

Ma küsin igaks juhuks aega juurde.

17:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

17:58 Artur Talvik

See, mismoodi on seda asja aetud, ei ole päris õige. Sellest oleks pidanud põllupidajatega pikalt ette rääkima, neil on õigustatud ootused. Eriti ärevaks teeb see, kui sellest olemasolevast, maaelu arengukavas toodud hulgast hektaritest saabki n-ö kinnine klubi, kuhu enam keegi sisse ei pääse. Sellega me teeme tegelikult karuteene oma suurepärasele võimalusele mahetootmist laiendada, saada väga olulist võitu mahetootmisest ja meie puhtast loodusest ning olla Euroopas n-ö esmaste tegijate hulgas, nii nagu näiteks on Taani. Me teame väga hästi Organic Denmarki liikumist. Ja kui Taani oli eesistuja, siis iga nende liigutus oli erinevalt Eestist *organic*.

Ministrile on palve, et toredate sõnade asemel võiks päriselt ka üles näidata seda, et kogu mahemajandus on valitsuse prioriteet. Kõige parem viis seda näidata on ka see, kui mahetootjatele leitakse raha juurde – mitte ühelgi teisel sektoril põllumajandusvaldkonnas ei vähendata toetust nii suurel määral. Aitäh!

18:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Minister kasutab sõnavõtu võimalust. Palun!

18:00 Maaeluminister Tarmo Tamm

Eks kordamine on tarkuse ema. Ma loen teile selle veel kord ette, kolmandat korda: kui toetuste taotlusi on rohkem kui eelarves raha, siis vähendatakse toetuse ühikumäärasid – see on kõikide maaelu arengukava pindala- ja loomatoetuste määrustesse sisse kirjutatud säte. Kõik põllumehed on sellest teadlikud. Ja kui nüüd keegi on arvamusel, et see üks MAK-i meede peaks saama eelistuse teiste MAK-i meetmete ees, siis ma ei tea, kas põllumajandussektor ja selle esindajad on sellega nõus. Selle üle võiks ju diskuteerida.

Lugupeetud Urmas Kruuse küsis, mis on selle valitsuse prioriteetidid, ja ütles, et valitsus ei toeta mahesektorit. Ma räägin teile lühidalt prioriteetidest. Sellelesamale mahesektorile antakse juurde 11 miljonit eurot. 11 miljonit eurot! Kas see on väike summa? Ma ei ütleks, et see on väike summa. 11 miljonit leitakse raha juurde – eks see on iga inimese enda hinnata. Ma ütleks, et see on päris suur summa erinevalt teistest sektoritest, kus ühikumäär väheneb, juhul kui sinna midagi lisandub. Lisaks ütlen, et mahesektor saab täiendavat tuge sellest, et sellel aastal kasvab otsetoetuste summa 10 miljonit eurot ja üleminekutoetust, mis on valitsuse prioriteet, makstakse 18,4 miljonit eurot (eelmisel aastal maksti 19,9 miljonit eurot). Mahesektor saab ka sellest osa.

Ja nüüd ma räägin natuke ka eelmise valitsuse prioriteetidest. Eelmise valitsuse ajal vähenes sigade arv üle 100 000 ja lüpsilehmade arv üle 12 000 loomühiku. Valitsus vaatas seda tuimalt kõrvalt. Ta jättis kasutamata need võimalused, mis olid olemas – valitsus ei maksnud üleminekutoetust ehk *top-up*'i ligi 70 miljoni euro ulatuses. Aga ma võin teile öelda seda: see, et praegune valitsus hakkas lõpuks maksma üleminekutoetust, pööras eelmisel aastal tõusule kõik toodangu näitajad põllumajanduses. Aitäh!

18:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Tavaliselt me lõpetame ministri vastusõnavõtuga, kuid kuna nii nimeliselt kui ka põhimõtteliselt oli juttu Urmas Kruusest, siis palun repliik! (Kommentaariid saalist: "Ei olnud. Vaatame stenogrammist järele.") Minu meelest oli, aga võib-olla oli eelmine kord. Palun!

18:03 Urmas Kruuse

Aitäh! Austatud minister! Ma veel kord palun arvestada seda, et valitsusel tuleb vastutus võtta ja faktidega tuleb õigesti ümber käia. Te nimetate eelmist valitsust mitte midagi tegevaks valitsuseks ja arvate, et teie üleminekutoetus tõstis põllumeeste sissetulekut. Aga te peate tõdema üht – teie kui haritud inimene peaksite ju sellest aru saama –, et kui piima hind oli tolle valitsuse ajal 18 ja on praegu 30 senti kilo, siis ei taga 1 sent täiendavat üleminekutoetust põllumehele ellujäämiseks vajalikku sissetulekut.

18:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Juhul kui minister ei läinud otseteed ekraani ette, siis ütleme meie, Keskerakonna esindajad, kes me oleme veel saalis, selle mõtte talle edasi. Lõpetan sellele arupärimisele vastamise.

4. 18:04 Vaba mikrofon

18:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Ja nüüd ma löön selle haamriga, mis annab võimaluse võtta sõna vabas mikrofonis. Liina Kersna, palun!

18:04 Liina Kersna

Kas igaks juhuks saab ka lisaaega võtta?

18:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Saab, aga ainult läbirääkimiste voorus. Praegu on teil aega viis minutit, millest on juba kümme sekundit läinud. Kümme sekundit annan hea meelega juurde.

18:04 Liina Kersna

Head kolleegid! Kasutan päeva lõpetuseks vaba mikrofoni võimalust, et rääkida depressioonist. Täna algas vaimse tervise probleemidega tegeleva mittetulundusühingu Peaasi korraldatud ja depressiooni teadvustamisele pühendatud kampaania "Must lumi". Selle eesmärk on ühiskonnas rohkem teadvustada depressiooni mõju nii üksikisikute eludele kui ka ühiskonnale laiemalt. Maailma Terviseorganisatsiooni andmetel on Eestis 75 667 depressiooni diagnoosiga inimest. Selles valdkonnas oleme me vaieldamatult Euroopa tipus. Uurimused ütlevad ka seda, et ligi 50 000 depressiooni all vaevlevat inimest ei ole saanud piisavalt tuge.

Miks on nii, et kui me murrame käeluu, siis me usaldame selle käeluu fikseerimise spetsialisti kätte ja hoiame oma kätt, kuni see terveks saab? Aga kui murdub meie vaim, siis miks me jätame end ja ka oma lähedasi tihtipeale üksinda? See on sellepärast nii, et 62% Eesti elanikest ei taha, et teised inimesed teaksid nende vaimse tervise probleemidest. Meist lausa 35% nõustub väitega, nagu oleks psüühikahäirete üks peamine põhjus inimese enesedistsipliini ja tahtejõu puudumine. Seega, paljud probleemid algavad sellest, et me ei julge neid tunnistada ega seetõttu ka abi paluda.

Mittetulundusühing Peaasi on kokku kogunud depressioonihaigete inimeste lugusid. Ja siin ongi teile statistika kõrvale ühe 25-aastase noore naise depressiooni lugu. "Kuulun ilmselt sellesse inimeste gruppi, kes arsti juurde ei lähe ja on veendunud, et minul küll depressiooni pole, sest paha tuju ei ole veel depressioon. Ühel hetkel aga, kui minu üks sellistest tujudest oli kestnud pool aastat, hakkas mul hirm. Ühegi arsti juurde ma siiski ei pöördunud, sest lähedastega rääkides kinnitati mulle, et see läheb sul üle, praegu on lihtsalt raske aeg. Tol n-ö raskel ajal aitas mul igapäevaselt voodist tõusta elukaaslane – mõnel päeval lihtsalt oma olemasolu ja hea sõnaga, teisel päeval aga mind puhtfüüsiliselt voodist välja tirides. Proovisin olla märkamatu ja vaikida, et mitte tema elu raskemaks teha ning talle koormaks olla. Surusin nutuhoogusid alla, kuni saabus öö ja kaaslane magas, et siis pisarakanalid vaikselt lahti keerata ning need patja suruda. Mingil määral aitas ja kergendas see edasielamist. Seisin aga küsimuse ees, mida teha siis, neil hetkedel, kui teised su emotsioone nägema juhtuvad ning saad patsutuse õlale

sõnadega "Ära muretse, sa vajad lihtsalt puhkust". Ma kihlusin. Kuu pärast seda, kui vaevlesin jälle omas augus ja kihlatu proovis mind toetada, murdus ka tema. Selle kõige nägemine ja kogemine rebis mind katki. Tundsin, et ma ei taha luua abielu, kus kumbki partneritest endaga toime ei tule. Tundsin, et ma ei suuda enam ennast kontrollida. Hakkasin päevikut pidama. Kirjutasin kõik, mis minu peas toimus, üles nii ausalt, kui suutsin. Ma olen kole. Ma olen saamatu ja halb. Ma ei saavuta midagi. Milleks ma peaksin üldse pingutama? Mõne aja tagant lugesin oma kirjutisi üle, et aru saada, mis konkreetsetel päevadel minu peas toimus, kuhu ma oma mõtetega takerdusin. Ühe väga positiivse kogemuse sain aga hiljuti, kui kohtusin pikaajase sõbraga ning avastasime ühel hetkel endid depressiooni teemal rääkimas ja teineteisele tunnistamas, millises seisus me tegelikult olime. Sõber käib teraapias ja on saanud sellest suurepäraselt abi, mida jagab ka minuga. Peame interneti vahendusel ühist päevikut, et teineteise tegemistel silma peal hoida ja motivatsiooni turgutada. Sõber küsis, miks ma ei olnud rääkinud oma olukorrast. Pidin tunnistama, et piinlik oli – arvasin, et keegi ei usu. Lihtsam oli see oma teada jätta, päevikusse kirjutada ja iseendale nõu anda." See oli eluline näide statistika kõrvale.

Head kolleegid, tuletagem endale meelde, et depressioon on tõsine haigus, mis võib lõppeda ka surmaga. Igal aastal kaotame ligi 200 inimest enda seast suitsiidi tõttu. Võrdluseks, et seda on suurusjärguna sama palju, kui sureb aastas kokku inimesi liiklusõnnetuste, alkoholimürgistuste ja tulekahjude tagajärjel. Uuringud ütlevad, et üks suitsiid mõjutab sügavalt keskmiselt 60 inimest. Need on inimesed, kes on iga päev meie kõrval. Seega, head kuulajad, märgakem end, oma lähedasi ja oma kaasteelisi ning suhtugem oma vaimesse tervisesse sama tõsiselt kui füüsilisse – seda nii isiklikul kui ka riiklikul tasandil. Aitäh!

18:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen vaba mikrofoni. Me näeme homme sellesamas saalis kell 10.

Istungi lõpp kell 18.10.